

Acatiimi

PROFESSORIEN, TIEEENTEKIJÖIDEN JA YLIOPISTOJEN OPETUSALAN LEHTI

NRO 5/2022

Tutkija vai yrittäjä?

Oman idean kaupallistaminen
houkuttaa monia. Miten käy
ammatillisen identiteetin?

in English
pages
46–47

Ajankohtaista Tutkija: median kaveri vai päällystakki? / **Gallup** Tekijänoikeuslaki
Henkilö Suvi Haimi – tohtori ja toimitusjohtaja / **Essee** Kiihtyvä aikamme

Syksyn tietokirjauutuuksia

Viikon eläimet
Niko Kettunen

Kansanuskon yöpuoli
Pasi Klemettinen

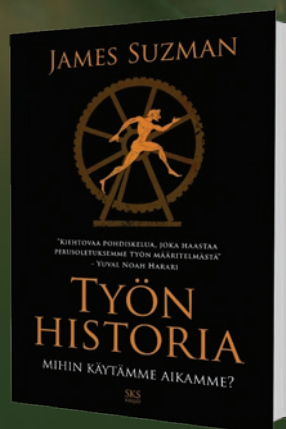
Bi- ja panseksuaalisuus
Jenny Kangasvuo

Sydänsurujen historia
Henna Karppinen-Kummunmäki

Sorretut sanat
Ville Ropponen ja
Ville-Juhani Sutinen

Työn historia
James Suzman

Tutustu verkkokaupassamme syksyn kirjauutuuksiin ja laajaan valikoimaan muuta luettavaa! Tarjoamme nopeat toimitukset nyt ilman postikuluja!

kirjat.finlit.fi

Tervetuloa jouluostoksille myös tieteen omaan kirjakauppaan

Kirjakauppa Tiedekirja
Snellmaninkatu 13, Helsinki
tiedekirja.fi

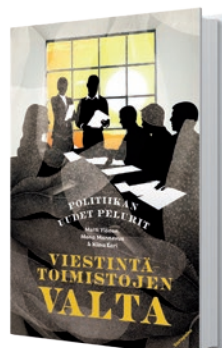

Kimmo Jylhä Digi-askeesi

255 s. • 24,90 €

Pertti Koistinen &
Ilpo Salonen (toim.)
**Ukrainan sota ja
maailman jälkeen**
215 s. • 20,00 €

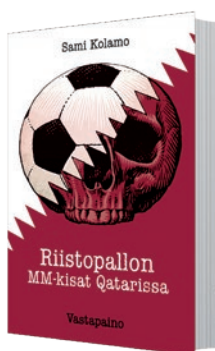
Matti Ylönen, Mona
Mannevuori & Niina Kari
**Viestintätoimistojen valta
– Poliitiikan uudet pelurit**
264 s. • 29,00 €

Johanna Annola
**Säädöttömät –
Perheet ja murros
pitkällä 1800-luvulla**
367 s. • 29,90 €

Taina Kaarlenkaski ja
Otto Latva (toim.)
**Tunteva tuote –
Kuinka eläimistä
tuli osa teollista
tuotantoa?**
382 s. • 42,00 €

Sami Kolamo
**Riistopallon
MM-kisat Qatarissa**
128 s. • 19,00 €

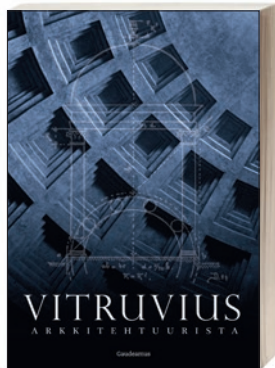
Marja-Liisa Honkasalo,
Leila Jylhäkangas &
Anna Leppo (toim.)
**Haavoittuva toimijuus
– Sairastaminen ja
hoiva hyvinvointivaltion
laitamilla** 309 s. • 39,00 €

Ville Raivio
Pieni teekirja
274 s. • 23,00 €

Kirjoja ajatuksella

Tilaa helposti verkosta – kauppa.gaudeamus.fi

VITRUVIUS Arkkitehtuurista

Arkkitehtuurin historian vaikutusvaltaisin teos ja ainoa meille säilynyt laaja esitys antiikin ajan rakentamisesta ja arkkitehtuurista. Roomalaisen Vitruviusuksen teos vie lukijan keskelle antiikin kulttuuria, uskomuksia ja maailmankuvaa.

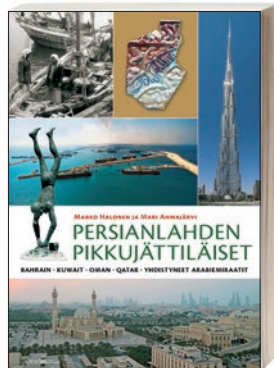
JARNO HIETALAHTI Ihmisyys ytimessä

Ihmisyys on syvimältä olemukseltaan paradoksi, ja humanismi on eettinen prosessi, joka kehittyi ihmistyksen mukana. Teos tarkastelee humanismia ja ihmisyyttä laajasti eri näkökulmista. Samalla se on filosofinen puolustus- ja ylistyspuhe humanismille.

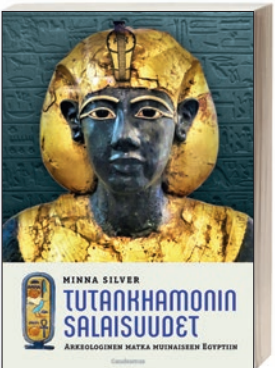
HEISKALA, ARO, HERRANEN & VIITAMÄKI Suomen kolmas tasavalta

Ilmastonmuutoksen, pandemioiden ja sotilaallisten konfliktien kaltaisten kysymysten ratkaisemisessa EU on avainasemassa. Siksi on syytä tietää, ketkä Suomen asioita EU-elimissä ajavat – ja miten.

HALONEN & AHMAJÄRVI Persianlahden pikkujättiläiset

Persianlahden rannoilla sijaitsee viisi pientä mutta taloudellisesti ja maailmanpoliittisesti merkittävää valtiota. Uutuusteos kokoaa tietoa alueen pitkistä historiasta ja omaperäisistä yhteiskunnista ensimmäistä kertaa suomeksi.

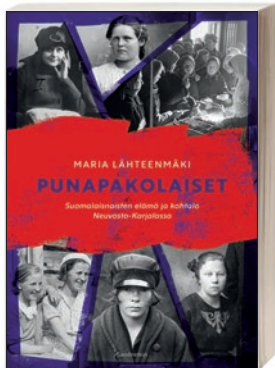
MINNA SILVER Tutankhamonin salaisuudet

Egyptin tunnetuimman faaraon hauta ja sieltä löytynyt muumio ovat muinaisen tiedon aarteisto, josta on ammennettu jo sadan vuoden ajan. Kirjassa nuoren faaraon elämään ja aikaan astutaan arkeologin näkökulmasta.

PEKKA VALTONEN Naisia valtaistuimella

Lähde yhdentoista suvereenin naishallitsijan mukaan aikamatkalle heidän hoveihinsa! Teoksessa seurataan hallinnon uudistamista, tieteiden ja taiteiden vaalimista, henkilökohtaisen elämän käänteitä ja joskus häikäilemätöntäkin valtapeliä.

MARIA LÄHTENMÄKI Punapakolaiset

Uutuusteos paljastaa, millaiseksi Neuvosto-Karjalaan asettuneiden suomalaisnaisten arkinen elämä muodostui. Se kertoo, kuinka unelmat uudesta, tasa-arvoisesta yhteiskunnasta särkyivät ja sokea usko tulevaisuuteen muuttui painajaiseksi.

HALONEN, KORHONEN-KURKI, NIEMELÄ & PIETIKÄINEN (toim.) Kestävyyden avaimet

Ensimmäinen suomenkielinen yleisesitys kestävyystieteestä ja sen taustalla olevasta ajattelusta. Teos esittelee kattavasti kestävyystieteen käsitteitä ja teorioita sekä keinoja, joiden avulla yhteiskunnan kestävyysmurros voisi toteutua.

MAIJA S. PELTO
puheenjohtaja, Tieteentekijät

Paljon hyvää – vielä on tekemistä

Rahoitusleikkausten uhka on häilynyt tieteen yllä jo niin kauan, että retoriikka on vakiintunutta ja vuosikellossa on toistuva merkintä vastustavista toimenpiteistä. Nyt maassamme on kauniiden tiedemyönteisten ja osaamista arvostavien puheiden jälkeen havahduttu toimimaan ja TKI-rahoitukseen ollaan panostamassa oikeita eurojakin. Tärkeintä tässä hyvässä kehityssuunnassa on pitää kirkkaana mielessä selkeys ja pitkäjänteisyys, tempomalla ja uusia elementtejä pysyttämällä ei saavuteta kuin häsläämistä ja järjestelytyötä. Panostusten kohdentamisessa on huomattava, kuinka tieteen rahoittaminen ei siivilöidy vain innovaatioiden kautta yhteiseksi hyväksi. Tiedepohjaisen koulutuksen myötä osaaminen lisääntyy aidosti koko Suomea hyödyttäen.

Tieteentekijöille tutkijoiden ja tutkimuksen vastuullinen arviointi on sekä tärkeä arvo että jokapäiväiseen työhön liittyvä tekijä. Jos yliopistoja rahoitetaan tulostittareilla, joissa pisteet ropisevat JUFOista ja tutkinnoista, on selvää, että tätä yksiköissä tehdään. Samaan aikaan peräänkuulutetaan tutkimuksen vaikut-

tavuutta, huippuasiantuntijoiden osallistumisesta keskusteluun. Tässä toimii melko tuttu sitä saa mitä tilaa -logiikka: jos ei ole kannustinta, miksi tehdä. Tutkijan vastuullinen arviointi nostaa esiin monipuolisen osaamisen ja osallistumisen yksittäisen tieteentekijän meritoi-

tumisessa. Samaan aikaan tulosohjausmallia rahoitusmalleineen ollaan vihdoin arvioimassa laajasti. Jos tieteentekijää meritoi monipuolinen asiantuntijuuden jakaminen ja eurot tunnistavat monipuolisuuden, tässä on nyt mahdollisuus löytää yhteinen piste kahdesta suunnasta lähestyttäessä.

Puheenjohtajakauteni lopulla katson erityisen hyvillä mielin sitä, miten väitöskirjatutkija-nimike on lyönyt

läpi, kuinka apurahatutkijoiden hankalaan tilanteeseen on löytynyt apuja, miten pitkäjänteisyyden tavoite on levinnyt laajalle ja kuinka hyvästä akateemisesta johtamisesta on alettu puhua keskeisenä menestystekijänä. Työni suola ovat olleet rakentavat keskustelut moninaisten yhteistyökumppaneidemme kanssa. Sokerina pohjalla on ollut Tieteentekijä-perhe, jonka kanssa ja jota varten tätä työtä tehdään. Kiitos kaikille – työ jatkuu! ▲

**Maailma
ympärillämme
on muuttunut ja
mekin olemme.
Tärkeintä on,
että työ yhteisen
paremman
tulevaisuuden
hyväksi jatkuu.**

ARTIKKELIT

- 10 **Teema**
Yhä useampi tutkija harkitsee loikkaa kohti tutkijan uraa.
- 22 **Essee**
Jatkuvasti kiihtyvässä yhteiskunnassa aika on niukka ja arvokas hyödyke, pohtii Johanna Vuorelma.
- 32 **Henkilö**
Tutkijan ja yrittäjän rooleissa on yllättävän paljon yhteistä, paljastaa tohtori Suvi Haimi.
- 38 ● **Ehtisitkö kommentoida?**
Sisältyykö mediaesiintyminen tutkijan tehtäviin?
- 45 **Kysy asiantuntijalta**
Milloin yliopistolainen on jäävi?

- 46 ● **Work well-being**
The feeling of control
helps supervisors keep going.
- 50 ● **Urapolkuja**
Helsingin yliopiston uusi ylikirjastonhoitaja Minna Niemi-Grundström.

”Kollega voi olla jäävi arvioimaan toista.”

Tutkimuseettisen
neuvottelukunnan pääsihteeri
SANNA-KAISA SPOOF

VAKIOT

- 5 **Pääkirjoitus**
Maija S. Peltola
- 8 **Oivallus**
Tommi Tenkanen
- 9 **Keskustelua**
- 20 **Gallup**
Miten tekijänoikeuslaki muuttuu?
- 21 **Nyt**
- 27 ● **Kolumni**
Peter Mickwitz
- 28 **Kiperä kysymys**
Tutkimusrahoituksesta vastaamassa
Parlamentaarisen TKI-työryhmän
puheenjohtaja Matias Mäkynen.
- 30 **Inspiraatio**
Kirjallisuus, näyttelyt, musiikki
- 42 **Fakta**
Palkkojen ostovoima on heikkenemässä.
- 49 **Maailmalta**
- 54 **Liittojen yhteystiedot**

● In English ● På svenska

Acatiimi

PROFESSORIEN, TIETEENTEKIJÖIDEN JA
YLIOPISTOJEN OPETUSALAN LEHTI

ILMESTYSPÄIVÄ 5/2022

18.11.2022

25. VUOSIKERTA

painos 11 500 kpl

VERKKOVERSIO

acatiimi.fi

JULKAISIJAT

Professoriliitto ry, Tieteentekijät ry,
Yliopistojen opetusalan liitto YLL ry

PÄÄTOIMITTAJA

Johanna Hytönen

johanna.hytönen@otava.fi

TOIMITUS

Otavamedia Oy

Eeva Lauronen, vastaava tuottaja

Päivi Rücker, AD

KANSI

Outi Kainiemi

TOIMITUSNEUVOSTO

Eevastiina Aho (Tieteentekijät), Leena
Kurkinen (Professoriliitto), Johanna
Moisander (Professoriliitto), Johanna
Moisio (Tieteentekijät), Santeri Palviainen
(YLL) ja Outi Ylitapio-Mäntylä (YLL)

PAINOPIIKKA

Punamusta

ISSN

1455-1608

ILMOITUKSET

Pirunnyrkki Oy, Kari Kettunen,
puh. 0400 185 853,
kari.kettunen@pirunnyrkki.fi

ILMOITUSHINNASTO

1/1 Takakansi 4-väri 1 110 €, 1/1 muut sivut
4-väri 950 €, 1/2 4-väri 740 €,
aukeama 4-väri 1 320 €

MEDIAKORTTI

acatiimi.fi/media.php

PALAUTE

palaute@acatiimi.fi

Oivallus

Ihmeiden selittäjä

Tiede muuttuu eläväksi, kun se herättää tunteita. Asiat pitää kertoa niin, että ne ymmärtää arkikokemuksella.

”M inulle tiedeviestintä mahdollistaa esimerkiksi kvanttimekaniikan, alkuräjähdyksen tapahtumien tai mustien aukkojen syövereiden tutkimuksen peilaamisen vasten arkipäivää ja maailmaa, jota elämme. Itse heijastelen sitä kautta paremmin myös omaa olemassaoloani ja elämän rajallisuutta. Tämä antaa tutkimukselle merkitystä toisella tavalla kuin puhdas tutkimus itsessään.

Arkikokemuksen – ihmisille tutun ja koettavissa olevan – kautta tiedeviestintään tulee tunne. Oivalsin tämän, kun kirjoitin ensimmäistä kirjaani *Pimeän aineen arvoitus*. Alkuräjähdys voi olla ihmisille kiehtova ilmiö mutta jäädä aika vieraaksi, jos se ei saa aikaan jotain tunnetta. Silloin viestinnästä ei saa mitään irti eikä se jää mieleen.

Toisaalta maailmankaikkeutta ei kannata typistää arkipäiväiseksi asiaksi. Tunnetta on hyvä herättää viestinnässä myös ihmetyksen kautta: meidän arkipäivämme ei ole kaikki, mikä on olemassa.

Kuuluisa teoreettinen fyysikko **Richard Feynman** on tokaissut, että asioita ei voi todella sanoa ymmärtävänsä, ennen kuin ne osaa selittää isoäidilleen. Tämä oivallus on hyödyksi tutkijan työssä, etenkin jos aiheet ovat hyvin eksoottisia. Ymmärtääkö asian todella, jos sitä ei osaa selittää kenelle tahansa ymmärrettävästi?” ▲

TOMMI TENKANEN

Työ: Liikkeenjohdon konsultti Boston Consulting Groupissa, teoreettisen fysiikan dosentti Helsingin yliopistossa

Koulutus: Teoreettisen fysiikan tohtori

Erikoisala: Kosmologia ja siinä alkuräjähdys

Tommi Tenkaselle myönnettiin tänä vuonna tiedonjulkistamisen valtionpalkinto

Keskustelua

Acatiimi-lehti kysyy:

MITEN YLIOPISTOT OVAT JATKOSSA

KILPAILUKYKYISIÄ TYÖNANTAJIA?

”Työn mielekkyys ja koettu tärkeys tulee jatkossakin olemaan työpaikan houkuttelevuuden kulmakiviä. Tämä on yliopistoissa vahvuus. Meillä tehdään tärkeää työtä, ja henkilöstö on usein hakeutunut juuri tieteen ja koulutuksen ja sen tuki- ja asiantuntija-tehtävien pariin. Olisi tärkeää kyetä neuvotteluosapuolten kesken kehittämään työehtosopimuksia, jotka huomioivat paremmin työelämän muutosta.

Parhaista työntekijöistä pidetään kiinni osoittamalla eri tavoin arvostus henkilöstön tekemiseen. Myös aidot vaikutusmahdollisuudet omaan työhön ovat selkeästi motivaatiota tukeva asia.

Yliopistotasolla on tärkeää saada henkilöstö mukaan työpaikan käytäntöjen kehittämiseen ja näin myös lisätä ymmärrystä yliopiston monialaisesta arjesta.

Jotta ala houkuttelisi lahjakkaita työntekijöitä, meidän tulee myös viestiä aiempaa paremmin yliopistojen merkityksellisyydestä yhteiskunnallisesti ja globaalisti. Esimerkiksi nuoret sukupolvet arvostavat korkealle työsä merkityksellisyyden. Myös yliopistojen toiminnan laaja-alaisuus, kansainvälisyys ja uramahdollisuudet ovat varmasti asioita, jotka lisäävät alan houkuttelevuutta.”

MARI WALLS, SIVISTYSTYÖNANTAJIEN PUHEENJOHTAJA

Yliopistot alamäessä

YLIOPISTOILLA ei ole mennyt hyvin vuonna 2010 voimaan tulleen yliopistolain aikana. Resurssien niukkuuden lisäksi syynä on aikaisemmin kohtuullisesti toimineen kolmikantademokratian alasajo. Vallan keskittäminen rehtorille, hallituksille ja dekaaneille on osoittautunut hyvin ongelmalliseksi. Yliopistolain vaikutusarviointien ja muiden selvitysten mukaan on muodostunut paha ja syvä kuilu johdon sekä perustyötä tekevien välillä. Todellisuudet ovat erkaantuneet toisistaan. Maailmojen eriytyminen on erityisen vaarallista kaikkien instituutioiden vallankäytön legitimitetin näkökulmasta. Painopisteen yhteisön toiminnan kehittämisessä tulisi olla rakenteiden muutoksissa. Ilman toimia yliopistojen alamäkeä on vaikea pysäyttää.”

PROFESSORI JUKKA KEKKONEN (EMERITUS), HELSINGIN YLIOPISTO

HS 29.10. Dosentti Olli-Pekka Vainio: ”Kaipaisin yliopistoille tarroja, joissa vaaditaan vaarallista tilaa turvallisen tilan sijaan.” Turvallisen tilan ajatus ei sovi yliopistolle sellaisenaan. Minkään argumentin ei pitäisi olla turvassa.

HS 31.10. Yliopisto-opiskelija Benjamin Byholm: ”Turvallisen tilan tarkoitus ei ole tukahduttaa ajattelua ja keskustelua vaan ehkäistä syrjivien asenteiden ja ajatusten esilletuontia sekä kiinnittää huomiota syrjinnän rakenteellisuuteen, yksilöitä syylistämättä.”

 @Tiedetäti
(Dr. Laura Nissin)

29.10. Turvallinen tila ymmärretään usein väärin, viimeksi @hs.fi:ssä tänään. Turvallinen tila EI ole sananvapauden este, vaan takaa sen niillekin, jotka on aiemmin vaiennettu esim. sukupuolensa tai ihonvärinsä vuoksi (vaikkapa pelottelemalla tai vähättelemällä.)

KESKUSTELUA-PALSTALLA

julkaistaan tiiviitä mielipiteitä ja kommentteja. Lähetä kirjoituksesi osoitteeseen palaute@acatiimi.fi. Toimitus editoi tekstejä.

Teema
YRITTÄJYYS

Loikka kohti yrittäjyyttä

Yrittäjyys on monelle akateemisten alojen ammattilaiselle kiinnostava vaihtoehto, mutta suhde ei ole aina ongelmaton.

TIINA HUOKUNA

OUTI KAINIEMI

rittäjäys houkuttaa yhä useampaa akateemisen alan toimijaa. Erityisesti nuoret tutkijat ovat kiinnostuneita yritystoiminnasta. Tämä käy ilmi myös Tieteentekijöiden

vuonna 2020 nuorille tutkijoille tekemästä kyselystä.

Tieteentekijöiden selvityksessä nuoremmat tutkijat rajattiin väitöskirjaa tekeviin tai hiljattain, yhdestä neljään vuotta sitten väitelleisiin. Vaikka yliopistot ja julkinen sektori kiinnostavat tulevana työpaikkoina suurinta osaa vastaajista (85 prosenttia), täysin toisiin tehtäviin siirtymistä harkitsee vajaa puolet (44 prosenttia). Yrittäjyyttä miettii noin neljäsosa vastaajista.

Vielä muutama vuosikymmen sitten yrittäjäksi yliopistosta lähteminen oli harvinaisempaa eikä sitä pidetty ehkä suositeltavanaakaan. Ajatus tutkijasta kaupallistamassa omaa ideaansa ja perustamassa yritystä nähtiin vieraana. Yliopistoista valmistuttiin julkisen sektorin tehtäviin tai työpaikka löytyi suurista yrityksistä. Suuri osa tohtoreista jatkoi tutkijan työtä yliopistolla.

Asenteet ovat muuttuneet, mutta niin on myös ympäröivä maailma. Nykyään yrittäjäys nähdään yhä useammin yhtenä mahdollisena urapolkuna tutkijalle.

YLIOPISTO KANNUSTAA USKALTAMAAN

Kaikkien suomalaisten yliopistojen verkkosivuilla kerrotaan jo yrittäjyydestä. Sen perusteella voisi päätellä, että yliopistot myös kannustavat yrittäjyyteen. Pisimmällä ollaan Ota-

niemessä, jonka Aalto Startup Centerin suojissa on synnytetty yrityksiä jo neljännesvuosisadan ajan.

Otaniemessä johtaja **Marika Paakkala** laskee, että yrityskiihdyttämöstä ponnistaneista yrityksistä on poikinut jo puolen miljardin liikevaihto ja yli 3 200 työllistyvää. Koronan alussa näiden yritysten liikevaihto kasvoi, vaikka se muualla väheni. Espoolaiset ovat menestyneet myös kansainvälisissä ranking-listauksissa.

Toinen tutkimusmaailmasta syntynyt yrityskokonaisuus löytyy Oulusta. Oulun ihmeksikin hehkutettu keskittymä syntyi yliopiston ympärille. Kiihkeimmillään se oli vuosituhannen vaihteessa. Kaupunki on hyvä esimerkki siitä, kuinka tutkimus ja yritystoiminta yhdistyessään voivat tuottaa monenlaista hyvää koko paikkakunnalle.

Myös Helsingin yliopistossa tapahtuu nyt monenlaisia asioita. Yksi kuvioista on Helsingin yliopiston, Aalto-yliopiston ja Metropolian yhteinen Urban Tech -hautomo. Opiskelijoiden yritysideoita tuupataan eteenpäin myös HELSEED-ohjelmassa, johon voi lähteä mukaan joko tuoreilla ideoilla tai pidemmälle ehtineillä startup-tiimeillä. Opiskelijat voivat saada osallistumisestaan opintopisteitä.

MATKA YRITTÄJÄKSI VOI OLLA PITKÄ

Polku yliopistosta yrittäjyyteen ei aina ole tasainen. Sitä on selvitetty esimerkiksi Itä-Suomen ja Turun yliopiston tutkimuksessa. Sen mukaan yliopistojen johto suhtautuu yliopistomaailmasta ponnistavaan yrittäjyyteen positiivisesti.

Engelmiakin on. Näkökulma yrittäjyyteen on ainakin toistaiseksi suppea, ja yleistä kes-

”Tutkijan ja yrittäjän työelämässä on monia yhtäläisiä puolia. Intohimo ja sitoutuminen vievät eteenpäin.”

kustelua yrittäjyydestä ei juuri käydä yliopistojen sisällä. Myös tutkimuksen kaupallistuminen epäilyttää monia.

Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen rehtorit ovat julkaisseet yhteiset suositukset yrittäjyyteen. Suosituksissa korostetaan tiimejä, jotka ovat hyviä kasvualustoja. Näiden kautta syntyy osaamista ja innovaatioita, joista tiimiläisten lisäksi hyötyvät myös korkeakoulu ja sen kumppanit. Suositukset korostavat kokeilemisen kulttuuria. Osaaminen vahvistuu ennakoiden, kokeilemalla ja harjoittelemalla. Yrityksiä ja erehdyksiä pitää sallia.

Professori **Jarna Heinonen** Turun yliopistosta on tutkinut pitkään yrittämistä yliopistomaailmassa.

”Yrittäjyys tulee monessa ammatissa mutkan kautta. Profession on ensisijaista, ja vasta perään tulee se, että toimitaan yrittäjämäisesti.”

Yrittäjyys on eri tieteenaloiilla erilaista. Eniten kaupallistettavia ideoita syntyy lääketieteessä ja teknisisissä tieteissä. Yrittäjyys on kuitenkin suosituinta humanistisessa tiedekunnassa.

”Humanistisissa ammateissa on paljon yksinyrittäjiä ja itsensä työllistäjiä. Luovilla aloilla se on tyypillistä, vaikka he eivät kutsuisikaan itseään yrittäjiksi. Merkittävä syy on se, että näillä aloilla työllistyminen jo olemassa olevaan organisaatioon on epätodennäköisempää kuin monilla muilla aloilla.”

Heinosen mukaan Turun yliopiston humanistisesta tiedekunnasta valmistuneista opiskelijoista vajaa kolmannes, lääketieteestä joka viides ja teknillisistä tieteistä joka neljäs on toiminut viisi vuotta valmistumisensa jälkeen yrittäjänä edes osan ajasta. Jo ennestään tiedetään, että varsinaisen kaupallisen yliopistokoulutuksen saaneista yllättävän harva perustaa oman yrityksen. Prosenttiluku on 16. Yksi syy tähän on hyvin toimivat palkkatyömarkkinat.

TUTKIJA VAI YRITTÄJÄ?

Usein esitetään, että tutkijoilla on niin vahva oma identiteetti, että se ei taivu yrittäjäksi. Heinonen on toista mieltä.

”Tutkijan ja yrittäjän työelämässä on monia yhtäläisiä puolia. Intohimo ja sitoutuminen vievät eteenpäin. Tutkijan pitää hakea apurahaa, ja yrittäjä hankkii rahat toiminnalleen markkinoilta. Hyvin usein on niin, että yrittäjätiimi perustaa yrityksen, jolloin tutkija voi keskittyä omaan rooliinsa, ja muiden tehtävänä on vaikkapa markkinointi ja hallinto”, Heinonen sanoo.

Hän on viimeisen kymmenen vuoden aikana nähnyt, kuinka nuoret yliopistolaiset, tutkijat ja opiskelijat, suhtautuvat selvästi myönteisemmin yrittäjyyteen kuin keski-ikäiset.

”Peruskoulu on tässä tehnyt paljon. Yrittäjäyyskasvatuksen ansiosta näkökulma itsensä työllistämiseen ja yrittäjyyteen on luontevaa”, Heinonen toteaa.

Nuoret haluavat ratkaista isoja globaaleja ongelmia. Yliopistossa on niukasti positioita, joissa tällaista tutkimusta voi tehdä.

Yksi malli ei sovi kaikille, eikä yrittäjyys ole mikään yhden asian liike.

”Pääasia, että tietoisuutta lisätään niin, että se eri koulutuksen asteilla nähdään mahdollisuudeksi työllistyä. Yrittäjyyden ei tarvitse olla elämäntapa vaan tapa tehdä töitä.”

Esimerkin nuorista yrittäjistä Heinonen ottaa luonnontieteistä.

”Nuoret painivat aktiivisesti globaalien ongelmien, kuten ilmastonmuutoksen parissa. He haluavat tehdä tähän liittyvää tutkimustyötä, ja yliopistossa tällaisia positioita on niukasti. Ainoa mahdollisuus tutkimuksen tekemiseen ja ongelman ratkaisemiseen voikin olla startup tai toimiminen yrityksen kautta.”

SIPULIN MUOTOINEN KOKONAISUUS

”Kaupallistaminen tuo normaalin tutkimuksen päälle ikään kuin kuoria. Kokonaisuudesta syntyy sipuli. Kokonaisuuden osat eivät kilpaile toistensa kanssa vaan ovat eri vaiheita”, ajattelee professori **Edward Hæggström** Helsingin yliopistosta.

Hän on toimitusjohtaja Nanoform-yrityksessään ja vetää professorina peruskursseja fysiikan opiskelijoille. Hänellä on halu pysyä mukana yliopistoarjessa. Lisäksi hän toimii muun muassa Professoriliiton hallituksessa.

”Helsingin yliopisto on suhtautunut miinuun hyvin yhdistäessään akateemisen ja yrittäjän maailman. On toki niitäkin kollegoja, joiden mielestä tämä ei ole niin suositeltavaa”, Hæggström sanoo.

Nanoform on lääkekehitysyhtiö, jonka pääkonttori on Helsingissä Viikin kampuksella. Se on perustettu vuonna 2008 ja listautunut Helsingin ja Tukholman Nasdaq First North -pörssiin.

Nanoformin syntyä edelsi aika Stanfordin yliopistossa, jossa on vahva perinne kaupallistaa tutkimuksessa syntyneitä ideoita. Vielä sitä ennen Hæggström työskenteli fyysikko **Mauri Luukkalan** laboratoriossa. Luukkalalta hän kuuli myös ajoista esimerkiksi 1970-luvulta, jolloin yhdistettyä tutkijan ja yrittäjän roolia ei pidetty toivottavana.

”Minulla oli jo kauan sitten olemassa halu tuoda ihmistä hyödyntävää osaamista yliopistoyhteisön ulkopuolelle. Tämä on sopinut minulle.”

Nyt yrittäjäksi aikovia Hæggström valistaa toimintaympäristön muutoksella.

”Vielä kymmenen vuotta sitten saattoi alhaisten korkojen aikana ajatella, että rahalla ei ollut hintaa. Kun korot ovat nousseet, tilanne on aivan toisenlainen. Nyt rahalla on hinta, ja

”Hyvät ideat saavat aina rahoitusta, mutta nopeat liikkeet eivät onnistu. Yrityksen pitää elää siihenkin asti, että idea alkaa tuottaa.”

sen saaminen on vaikeampaa. Se muuttaa pelin henkeä. Tämä aloittavan yrittäjän on hyvä pitää mielessä, sillä yrityksen pitää elää siihenkin saakka, kunnes yritys tuottaa voittoa. Asiat vievät oman aikansa ja vaativat pääomia. Hyvät ideat saavat aina rahoitusta, mutta nopeat liikkeet eivät onnistu.”

Hæggström vannoo hyvien tiimien nimiin mutta muistuttaa myös, että hyvä tiimi merkitsee eri asioita yrityksen alkutaipaleella kuin myöhemmin. Tutkijalla itsellään voi olla erilaisia rooleja yrityksessä. Hän voi tuoda aloitettavaan yritykseen syvää osaamista ja tietoa, muut voivat hoitaa itse yrityksen käytännön pyörittämisen. Kaikkeen ei tarvitse ryhtyä itse.

”Olen käytännössä seurannut yliopistoyrittäjyyttä ensin 1990-luvun alussa ja sitten vuosituhannen vaihteessa Yhdysvalloissa. Olen konkreettisesti tehnyt paljon startup-toimintaa viimeisten 15 vuoden ajan. Erilaisia vaihteita on ollut.”

ONNENKANTAMOINEN JOHTI URALLE

Helsingin yliopiston työelämäprofessori **Reetta Kivelä** taiteilee työssään tutkijamaailman ja yrittämisen välillä. Pari viime vuotta hän on joutunut erityisesti miettimään, miten tutkimustyössä syntyneet ideat voisi jalostaa eteenpäin tuotteiksi.

Nyt hänen päätyönsä on kehittää yliopistolla uutta Viikki Food Design Factorya, jossa opiskelijoita autetaan tuotteistamaan ideoitaan.

Kivelä on huomannut, kuinka nuoret ovat toista maata jo pelkästään sen vuoksi, että oma elämä on vapaammissa raameissa kuin keski-ikäisillä. Yleensä ei ole perhettä, eikä asuntolainoja. Voi haaveilla isosti.

”Olisi tärkeää, että loisimme eri aloille putkia, joissa olisi mahdollista kehittyä yrittäjiksi. Innovatiivisuusopetuksen lisääminen perusopetukseen on tärkeää. Tämän lisäksi on oleellista luoda jatko-opiskeluun mahdollisuus kerätä sekä erityisosaamista tutkimuksen parissa että hankkia perustaidot innovaatioiden kaupallistamisesta. Näin voimme tuoda innovaatiokenttään uudenlaisen polun, joka mahdollistaisi radikaalit innovaatiot sekä tutkijayrittäjyyden”, Kivelä toteaa.

Kivelällä itsellään oli harvinaista onnea tehdessään väitöskirjaa Helsingin yliopiston maatalous-metsätieteellisessä tiedekunnassa. Hän huomasi, että hapettumismekanismista löytyi syy siihen, miksi kauran beetaglukaani usein pilkkoutuu säilytyksessä.

”Sain tutkia kauraa ja onnistuin ratkaisuun käytännön ongelman. Sain avaimet yrittäjyyteen.”

Teema

Syntyi monen kuluttajan tietämä ja kokeilema ”kauraliha”. Keksintö oli merkittävä Suomessa, mutta myös ensimmäinen maailmassa.

Myös yrittäjyyden ongelmat ovat tulleet tutuiksi Kivelälle. Kaiken menestyksen keskellä Gold & Green Foodsin yrittäjät **Maija Itkonen** ja Reetta Kivelä saivat huomata, että maailmanlaajuisesti mielenkiintoisen tuotteen tie

eteenpäin ei ollutkaan yksinkertainen silloin, kun pieni startup siirtyi ison yrityksen hoteisiin.

Ison yrityksen on Kivelän mukaan turvallista seuralla vanhoja latuja. Voi kuitenkin käydä niin, että koko jätti alkaa kuihtua, kun ”valmistetaan lankapuhelimia, kun pitäisi jo kovaa vauhtia edetä matkapuhelinten aikaan”.

Kehitä hyvä idea ja tiimi, luo ratkaisu ongelmaan ja siedä epävarmuutta

MITEN TUTKIJAYRITTÄJÄN haaveista ja suunnitelmista tulee totta, ja millaisia haasteita tulee voittaa?

1. Tunne asiakkaasi ja heidän tarpeensa ennen kuin rakennat yritystoimintaa liian pitkälle.
2. Opi heti alusta pitchaamaan eli esittelemään lyhyesti hankettasi. Tiivistäminen voi olla yllättävän vaikeaa.
3. Perusta oma yritys vasta kun löydät ratkaisun, josta potentiaalinen asiakas haluaa maksaa.
4. Valmistaudu kohtaamaan epävarmuutta.
5. Rakenna tiimiä, sillä hyvä tiimi saa heikommastakin ideasta liiketoimintaa aikaiseksi, kun taas huonosti toimiva tiimi ei rakenna hienostakaan ideasta liiketoimintaa.

6. Muista laatia osakassopimus heti liiketoiminnan alussa.
7. Luo alustava arvolupaus.

Aalto Startup Centerin tiimin vinkkejä aloittavalle yrittäjälle

Yrittäjyysprofessori **Jarna Heinonen** ottaa lähtökohdaksi hyvän idean ja vahvan uskon omiin kykyihin. Hyvä idea ei kuitenkaan putoa taivaasta. Se pitää itse luoda.

”Jonkun pitää olla valmis maksamaan siitä, että yrittäjä saa ratkaistua ongelman. Sen jälkeen yrittäjällä pitää olla uskoa siihen, että kykenee tämän tekemään.”

Neuvoja nettisivuilta tai puhelimen päästä

Tutkijat ja professorit hyötyvät monenlaisista yrittäjäyyspalveluista.

Tieteentekijät on mukana Akavalaiset yrittäjät AKY:n toiminnassa. Tarjolla on esimerkiksi jäsenetuja ja koulutusta sivu- ja päätoimisesti yritystoimintaa harjoittaville jäsenilleen.

- Suurista kaupungeista ainakin Helsinki (NewCo Helsingin startup-palvelut), Oulu (BusinessOulu), Tampere (BusinessTampere) ja Turku (Turku Business Region) välittävät omilla sivuillaan tietoa palveluistaan.
- Jos yritystä ei vielä ole, mutta kuitenkin on laskutettavaa työtä, yksi mahdollisuus on käyttää laskutuspalveluja. Tieteentekijöiden jäsenet saavat UKKO-kevytyrittäjäyyspalvelun käyttöönsä 20 prosentin alennuksella. Alennusta saa myös OP Kevytyrittäjä -palvelusta. Myös Fondian sähköinen lakitietopaketti VirtuaaliLakimies on maksutta käytössä.
- Käytännön neuvoja löytyy esimerkiksi Eväitä yrittäjälle -oppaasta. Oppaan tekemisessä on hyödynnetty AKY – Akavalaiset yrittäjät ry:n jäsenliittojen omille jäsenilleen koostamia materiaaleja ja oppaita. Opas on tarkoitettu sekä yrittäjyyttä harkitseville että jo yrittäjänä toimiville.

Tieteentekijät on tarttunut myös yhteen keskeiseen ongelmaan, johon aloittava yrittäjä joutuu ottamaan kantaa. Yksinyrittäjä voi tehdä työter-

veyshuoltosopimuksen. Yrittäjäjäsenille hyödyllinen on myös kattava palkkiosuositus. Palvelu on tarkoitettu kaikille jäsenille, mutta tarpeellinen yrittäjille, varsinkin jos he toimivat esimerkiksi sivutoimisena.

Professorit ovat aktiivisesti monin eri tavoin mukana yritysmaailmassa, vaikka eivät omaa yritystä perustaisikaan.

”Professorikunta tekee laajasti tutkimus- ja kehittämissyhteistyötä yritysten ja kolmannen sektorin kanssa. Yliopistojen rahoitusta lisäämällä niistä voidaan tehdä nykyistä houkuttelevampia yhteistyökumppaneita yrityksille”, Professoriliiton toiminnanjohtaja **Tarja Niemelä** kuvaa asiantuntemuksen muotoja.

- Liitolla on neuvontaa myös yrittäjänä toimiville jäsenilleen.
- Erilaisissa työtehtävissä ja ammateissa toimivilla on mielenkiintoa myydä tuotteita tai palvelujaan. Perinteisesti yrittämiseen liittyvä byrokratia on koettu liian raskaana. Nyt markkinoille on tullut erilaisia kevytyrittäjä-palveluita. Professoriliitossa tämä toimii akavalaisien oman Palkkioplus-jäsenedun kautta. Siinä voi laskuttaa asiakkaita tehdystä työstä jopa ilman palveluveloitusta, ilman että tarvitsee omaa yritystä.

”Vuorokauteen ei tule lisää tunteja, mutta tehokas työajan käyttäjä pärjää monin verroin paremmin kuin se, joka ei oikein tiedä, mihin keskittyä.”

Nyt Kivelä saa keskittyä molempiin kiinnostuksensa kohteisiinsa. Hän voi olla yliopistossa tasoittamassa aloittelevien yritysten tietä ja yrittäjänä kehittelemässä eteenpäin uutta ideaa.

Kivelä jakaa työnsä niin, että 40 prosenttia ajasta kuluu yliopistolla, 40 prosenttia hän käyttää oman Nordic Umami Companyn edistämiseen. Loput viikosta kuluu muiden projektien parissa. Näitä ovat muun muassa hallitus- ja advisor-työt.

”Kun tutkija lähtee kehittämään ideaansa eteenpäin, on keskeistä, miten jakaa työ-aikansa. Vuorokauteen ei tule lisää tunteja, mutta tehokas työajan käyttäjä pärjää monin verroin paremmin kuin se, joka ei oikein tiedä, mihin keskittyä juuri sillä hetkellä tai miten jakaa aikansa eri asioille”, Kivelä sanoo. ▲

CLARE HALL
CAMBRIDGE
UNIVERSITY

OSK. HUTTUSEN SÄÄTIÖ sr
HELSINKI

Osk. Huttunen Fellowship -apuraha Cambridgen yliopistossa

Osk. Huttusen säätiö (www.oskhuttusensaatio.net) ja Cambridgen yliopiston Clare Hall college (www.clarehall.cam.ac.uk) ovat perustaneet Osk. Huttunen Fellowship -nimisen apurahan.

Säätiö julistaa nyt haettavaksi Osk. Huttunen Fellowship –apurahan lukuvuodelle 2023–2024. Apuraha on tarkoitettu professoreille ja muille akateemisesti meritoituneille, vähintään dosenttitasoisille senioritutkijoille. Se mahdollistaa pääsääntöisesti akateemisen lukuvuoden (12 kk) mittaisen tutkimuskauden Cambridgen yliopistossa, kuitenkin stipendiaatille parhaiten soveltuvalle aloitus- ja lopetusajalla.

Apuraha kattaa majoituksen ja ateriat perheystävällisessä Clare Hall -collegessa, sekä yliopistolaitoksen laskuttaman 'bench fee'n. Apurahaan kuuluu myös henkilökohtainen apuraha, jonka suuruus on 10000-50000 euroa/12 kk. Henkilökohtaisen osuuden suuruus määräytyy tutkimuskauden pituudesta ja apurahan saajan muusta rahoitustilanteesta. Clare Hall –collegen jäsenyys antaa apurahan saajalle mahdollisuuden osallistua monipuolisesti sekä collegen että Cambridgen yliopiston toimintaan. Aikaisemmat apurahan saajat löytyvät säätiön verkkosivuilta.

Vapaamuotoiseen hakemukseen tulee liittää hakijan CV ja tutkimussuunnitelma (maksimipituus 5 sivua), rahoitussuunnitelma sekä kolme suosituskirjettä. Yhden näistä tulee olla kollegalta siitä Cambridgen yliopiston laitoksesta tai yksiköstä, jonka yhteydessä suunniteltu tutkimuskausi on tarkoitus toteuttaa ja jonne stipendiin kuuluva bench fee maksetaan.

Hakuasiakirjat tulee lähettää sähköisesti yhtenä englanninkielisenä pdf-tiedostona säätiön verkkosivuilla annettujen ohjeiden mukaisesti. Suosituskirjeet tulee toimittaa sähköisesti pdf-tiedostona suoraan säätiön asiamiehelle. Hakuaika päättyy 15.1.2023.

Lisätietoja antavat Osk. Huttunen säätiön hallituksen puheenjohtaja, akateemikko Risto Nieminen (risto.nieminen@aalto.fi), säätiön hallituksen jäsen, professori Tuuli Toivonen (tuuli.toivonen@helsinki.fi) sekä asiamies Timo Ävist (timo.avist@helsinki.fi, 02941 22102).

OSK. HUTTUSEN SÄÄTIÖ sr
Hallitus

Mikä uudessa laissa on oleellista?

Tekijänoikeuslain uudistus astuu näillä näkymin voimaan vuoden vaihteessa.

Petri Mäntysaari
professori,
Hanken

TEKIJÄNOIKEUSLAIN muutoksessa keskeistä on, että akateemisen kirjoittajan oikeudet eivät lainuudistuksen myötä kapene. Pääsääntö on sama kuin ennenkin. Yliopistotutkijan tai -opettajan luomien teosten tekijänoikeudet kuuluvat edelleenkin hänelle itselleen.

Oikeudet eivät siirry yliopistolle työsuhteen perusteella, eli niin sanottu korkeakoulupoikkeus säilyy.

Toivoisin, että uusiutuva tekijänoikeuslaki selkeyttäisi nykyisiä käytäntöjä. Tekijänoikeuslailla on merkitystä, kun laaditaan tulevaisuudessa yliopistojen omia sopimusmalleja. Yliopistot eivät saa vaatia tutkijoita ja opettajia luovuttamaan tekijänoikeuksia ulkopuolisille, eikä tekijänoikeuksia tietenkään voi luovuttaa ilman korvausta.

Mia Weckman
edunvalvontajohtaja,
Tieteentekijät

ON HYVÄ, että sopimuslisensoijärjestelmä säilytettiin, koska se on toiminut kohtuullisen hyvin. Järjestelmä takaa tekijöille taloudellisen korvauksen tekijänoikeuksien hyödyntämisestä.

Keskeistä lainsäädännössä on sen selkeys. Myös oikeusvarmuus on tärkeää, erityisesti opetushenkilöstön näkökulmasta: millä edellytyksillä tekijänoikeudella suojattua aineistoa voidaan hyödyntää opetuksessa sekä miten huomioidaan opetus toiminnan digitalisoituminen?

Tekijänoikeuslakiin yritettiin ujuttaa monenlaisia asioita, joita DSM-direktiivissä ei ollut. Onneksi ne on poistettu. Työnantajalle ei synny edelleenkään työsuhteen perusteella oikeuksia työntekijän luomiin teoksiin. Kaikista oikeuksien luovutuksista tulee edelleen sopia.

Janne Hälinen
lakimies,
OAJ

VIELÄ EI voi sanoa varmuudella, kuinka tekijänoikeuslaki muuttuu. Hallituksen esitys on ollut jo pitkään eduskunnan käsittelyssä, joten on mahdollista, että siihen tulee vielä muutoksia.

Esityksen mukaan sopimuslisensoijärjestelmä laajenee siten, että se mahdollistaa myös teosten yleisölle saattamisen opetuksen ja tieteellisen tutkimuksen yhteydessä. Lisäksi teosten käyttäminen opetuksen havainnollistamiseksi tulee mahdolliseksi myös niissä tilanteissa, joissa käyttö lupaa ei ole syystä tai toisesta saatavilla. Myös elokuvateosten käyttämisen salliminen opetustoiminnassa on merkittävä uudistus. Kaiken kaikkiaan uudistus avaa opetuksen ja tutkimukseen uusia ulottuvuuksia ja helpottaa siten opettajan ja tutkijan työtä.

Syrjivästä irtisanomisesta korvauksia

HELSINGIN YLIOPISTON vuoden 2016 irtisanomisista seuranneen oikeudenkäynnin käsittely jatkui syksyllä 2022 hovioikeudessa. Helsingin yliopisto tuomittiin syyskuussa maksamaan korvauksia epäasiallisesta ja syrjivästä irtisanomisesta Kielikeskuksesta irtisanotulle yliopistonlehtorille. Helsingin hovioikeuden tuomion mukaan yliopisto ei esittänyt hyväksyttäviä perusteita irtisanomiselle. Yliopisto määrättiin maksamaan yli 42 000 euroa työsuhteen päättämisestä, 8 000 euroa hyvityksenä yhdenvertaisuuslain rikkomisesta sekä oikeudenkäyntikulut. Lisäksi yliopiston tulee maksaa Työllisyysrahastolle lähes 12 000 euroa hyvitykseksi irtisanotulle henkilölle maksetusta ansiosidonnaisesta työttömyyspäivärahasta. Hovioikeus alensi käräjäoikeuden määräämää korvausta.

Hovioikeus on jo vuonna 2021 määrännyt Helsingin yliopiston korvauksiin vastaavanlaisesta irtisanomisesta, joka tapahtui vuonna 2016.

OIKAISU

ACATIIMI-LEHDESSÄ 4/22 kerrottiin, että Päivi Hökkä nimitettiin Tampereen yliopiston jatkuvan oppimisen tenure track -professorin tehtävään toukokuussa 2021. Tehtävä alkoi vuoden 2022 alussa ja on Suomen ensimmäinen lajissaan. Vaikka Hökän nimitys oli ensimmäinen, Oulun yliopistossa jatkuvan oppimisen professorina aloitti Anu Kajamaa jo 1.10.2021.

Korkeakoulupäivä Educassa 27.1.2023 klo 13–18, tila 204

Teemoina:

- **Miten työelämä muuttaa koulutusta ja koulutus työelämää**
(osa 1, klo 12.00–15.00)
- **Miten oppimis- ja työympäristö tehdään parhaaksi yhdessä**
(osa 2, klo 16.00–18.00)

Tervetuloa!

Rekisteröidy kävijäksi: <https://educa.messukeskus.com/>

Educa

POHJOISMAIDEN
JOHTAVA OPETUS-
JA KASVATUSALAN
TAPAHTUMA

OLEMME MUKANA!
27.–28.1.2023
HELSINGIN MESSUKESKUS

Kilpailu ajasta

Elämme kiihtyvyyden aikakautta.
Mitä se tarkoittaa tutkijoille, kysyy tutkijatohtori
Johanna Vuorelma esseessään.

JOHANNA VUORELMA

Sain ensimmäisellä luokalla pienen sinikantisen reissuvihon, jonka avulla opettaja ja vanhemmat pitivät yhteyttä keskenään. Siihen keriyi ehkä kolme merkintää ensimmäisten kouluvuosieni aikana. Koulurepussa kulkenut reissuvihko on pieni pala maailmaa, jota huomaan kaipaavani säännöllisesti.

Olen ajautunut keskelle kiihtyvää ja sekavaa viestitulvaa, jossa pelkästään lasten päiväkodista, koulusta ja harrastuksista tulee kymmeniä viestejä eri kanavia pitkin: sovellusten kautta, sähköpostilla, tekstiviesteillä ja kirjepostilla. Laskin kerran, että lapsen harrastuksen keskusteluryhmään oli tullut yli sata viestiä vanhemmilta yhden päivän aikana. Varsinainen viestivyöry odottaa kuitenkin työpäivällä, missä työsähköposti täyttyy kiivaaseen tahtiin ja päivittäisten asioiden hoitaminen vaatii lukemattomiin eri järjestelmiin kirjautumista.

Yhteiskunnallisella tasolla kiihtyvä digitalisaatio ja uusien järjestelmien käyttöönotto näyttää vielä sotkuisemmalta ja kuormittavammalta kuin yksityisessä elämässä. Helsingin kaupungin palkanmaksu ajautui kaaokseen uuden palkanlaskentajärjestelmän myötä. Yli kuusisataa lääkäriä on vaatinut sosiaali- ja terveydenhuollon Apotti-järjestelmästä luopumista tai sen akuuttien ongelmien korjaamista. Sote-uudistuksessa ICT-kustannuk-

siin on varattu satoja miljoonia euroja. Monet ihmettelivät, kun poliisi vaati jälleen määrärahojensa korottamista. Syyksi selvisi, että poliisin tietotekniikkakustannukset ovat nousseet merkittävästi.

KIIHTYVÄ YHTEISKUNTA

Saksalainen sosiologi **Hartmut Rosa** kirjoittaa yhteiskuntamme jatkuvasta kiihtymisestä, joka liittyy paitsi teknologian kehitykseen myös elämänrytmiin ja sosiaalisiin muutoksiin. Ihminen elää ajassa, ja aikaamme määrittää eri elämän aloilla tapahtuva kiihtyminen. Teollistuneen yhteiskunnan historia on tarina teknologisen kehityksen kiihtymisestä. Ajasta on tullut modernin yhteiskunnan niukka hyödyke, josta käydään kovaa kilpailua.

Teknologiavetoinen uudistuminen näkyy yhteiskuntien eri osa-alueilla: liikkumisen, tiedonvälityksen tai vaikkapa kotitöiden tekemi-

**Sosiaaliset merkitykset
voivat olla samaan
aikaan globaalisti
liikkuvia ja paikallisesti
pirstaloituneita.**

Lisääkö hypertuottelias tahti samassa suhteessa tietoaamme maailmasta, ja mitä se tarkoittaa tutkijoiden hyvinvoinnin kannalta?

sen nopeutumisessa. Vielä muutama vuosikymmen sitten monen arkea rytmittivät fyysisesti ja ajallisesti kuormittavat kotityöt. Teknologinen kehitys on mahdollistanut osalle yksitoikkoisten ja aikaa vievien askareiden siirtämisen koneiden ja yhä enenevässä määrin tekoälyn hoidettaviksi.

Teknologia on uudistunut niin huimaa vauhtia, että tiedonvälityksen ja kommunikaatiovälineiden nopeutumisessa on välillä vaikeaa pysyä mukana. Aloitin peruskoulun vuonna 1990, jolloin kotona oli lankapuhelin ja soittamista yleisempi tapa sopia tapaamisen kaverin kanssa oli mennä suoraan hänen kotiovelleen kysymään. Tässä näkyy osuvasti, miten sosiaalinen ja teknologinen murros kulkevat rinnakkain: tänä päivänä olisi sosiaalisesti vierasta ilmestyä yllättäen toisen kotiovelle ja ehdottaa yhteistä ajanviettoa.

MAAILMA JATKUVASSA LIIKKEESSÄ

Sosiaalisten muutosten kiihtyminen näkyy yhteiskunnallisten käytäntöjen ja sosiaalisten merkitysten nopeana muutoksena. Tämä ilmenee eri sukupolvien välisissä jännitteissä, kun yhteisesti jaetut merkitykset jäävät sosiaalisen muutoksen alle. Identiteettiin tai arvoihin liittyvät keskustelut sukujuhlissa voivat olla hyvin vaivaannuttavia tai vieraita. Kulttuuriset merkitykset siirtyvät osittain verkko-ympäristöön, missä ajassa elävät ja interteks-

tuaalisesti kerrostuneet meemit, kuvat ja kielelliset käytännöt siirtävät niitä eteenpäin. Sosiaaliset merkitykset voivat olla samaan aikaan globaalisti liikkuvia ja paikallisesti pirstaloituneita.

Elämänrytmin kiihtymisen huomaa hyvin arkielämässä: yhteisen tapaamisen sopimisesta muutaman ystävän kesken on tullut yhä vaativampi harjoitus täyteen ehdettujen kalentereiden vuoksi. Korona-aikana havahduin siihen, että tunnin mittaisen lounastunnin pitäminen alkoi olla mahdotonta etäpalaverien loputtoman putken keskellä. Koronatodellisuudessa aika tuntui samaan aikaan sekä pysähtyneen että kiihtyneen: yksitoikkoiset päivät etätöissä toistivat toisiaan, mutta kiihtyvä määrä etäpalavereja imaisi sisäänsä kaiken ylimääräisen ajan.

Rosalle modernin ajan paradoksi on juuri se, että teknologinen kehitys ei ole lunastanut optimistista lupausta vapaa-ajan ja hyvinvoinnin lisääntymisestä. Sen sijaan teollistuneiden yhteiskuntien kansalaiset ovat ajautuneet uuvuttavaan todellisuuteen, jossa kilpailu, loppuun palaminen, mielenterveyden ongelmat ja vieraantumisen kokemukset ovat yleisiä.

Kaikkein kohtalokkain kiihtyminen tapahtuu globaalisti, kun ilmastonmuutos etenee vaarallisen nopeassa tahdissa. Nykyinen kolmois kriisi – koronakriisi, Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja energiakriisi – kiihdyttää en-

tisestään yhteiskuntia tavoilla, joiden vaikutuksia on vaikea ennakoida. Kiihtyvä inflaatio ajaa kansalaisia taloudelliseen ahdinkoon, lisää jännitteitä yhteiskunnassa ja kärjistää poliittista ilmapiiriä. Euroopan näkymättömät rajat tulevat kriisiaikoina esille ja piirtyvät osin uudelleen.

Mitä kiihtyvä aikakausi tarkoittaa tutkijan ja tutkimuksen näkökulmasta? Tutkijan työlle olennainen keskittyminen, kiireetön syventyminen tutkimuskirjallisuuteen ja tutkimusaiheen aikaa vievä tarkastelu on vaikeaa, kun ympäröivä maailma on jatkuvassa liikkeessä. Viestien loputon tulva eri kanavia pitkin, jatkuva perehtyminen uusiin IT-järjestelmiin ja niukasta ajasta kilpailevat työtehtävät vaativat tarkkaa hallintaa, itsekuria ja määrätietoista suunnittelua.

AJANHALLINNAN SUPERSANKARI

Tutkijan pitää olla paitsi oman tutkimusaiheensa asiantuntija myös ajanhallintaan, keskittymiseen ja armottomaan itsekuriin omistautunut supersankari. Tutkijan ajasta kilpailevat kaiken muun rinnalla Piilaakson parhaimpien osaajien suunnittelemat sovellukset, joiden pyrkimyksenä on ohjata käyttäjän huomio sovelluksen pariin ja saada hänet viettämään mahdollisimman paljon aikaa sen äärellä.

Sovellusten suunnittelijat ovatkin onnistuneet koukuttamaan miljoonia käyttäjiä lapsista vanhuksiin. Sosiaalinen media on hyödyllinen työkalu tutkijoille, mutta voi myös ohjata keskittymiskykyä epäolennaiseen, tempaista mukaan myrkyllisiin väittelyihin ja kanavoida vihamielistä puhetta tutkijoita kohtaan. Sosiaalista mediaa pitäisi osata käyttää hyvin harkiten ja poimia sieltä vain hyödylliset puolet.

Kiihtyvä aikakausi tarkoittaa tutkijalle myös sitä, että lukemiselle voi jäädä entistä

vähemmän aikaa. Kun meitä kannustetaan julkaisemaan koko ajan enemmän, ajaudumme helposti tilanteeseen, jossa luemme yhä vähemmän ja julkaisemme yhä enemmän. Kun kiire on päällä, muiden julkaisemaa tutkimusta ehtii lukea vain pintapuolisesti ja nopeasti silmäillen. Tutkimusmaailmassa on puhuttu ”hypertuotteliaista” tutkijoista, jotka julkaisevat yli 70 tutkimuspaperaa vuodessa. Tällainen julkaisutahti on linjassa modernin yhteiskunnan kiihtyvän kasvun kanssa: mitä enemmän, sitä parempi.

Tällaisen julkaisutahdin edessä on pysädyttävä kysymään, lisääkö hypertuottelias tahti samassa suhteessa tietoaamme maailmasta, ja mitä se tarkoittaa tutkijoiden hyvinvoinnin kannalta. Osa meistä varmasti sopeutuu tehdastuotannon kaltaiseen liukuhihnajulkaisemiseen, jossa pyrkimyksenä on jatkuva tuottavuuden kasvattaminen. Monelle meistä sellainen akateeminen todellisuus on kuitenkin irvikuva akateemisista ihanteista. Haluaisin pikemminkin nähdä, että akateeminen maailma tarjoaisi vastavoiman kiihtyvälle aikakaudelle ja peräänkuuluttaisi syventymistä tiedon äärelle, mikä vie aikaa, pakottaa pysähtymään ja vaatii ympäristön tarkkaa havainnointia.

Rosan mukaan kiihtyvää nykyaikaa määrittää vieraantumisen kokemus, kun yhteys itseemme ja maailmaan ei tunnu enää merkitykselliseltä. Hän tarjoaa ratkaisuksi resonanssia, jolla hän tarkoittaa yhteyden ja vastavuoroisuuden kokemusta. Akateeminen yhteisö on perinteisesti tarjonnut vahvaa resonanssin kokemusta sen jäsenille. Akateemisen yhteisön ihanne kiteytyy nimenomaan kiinteään vastavuoroisuuteen, toisten kohtaamiseen, jaettuihin kokemuksiin ja merkityksellisiin hetkiin osana itseään suurempaa perinnettä.

Kiihtyvän yhteiskunnan ongelmia ei ratkaista palaamalla teknologisesti alkeellisempaan aikaan vaan etsimällä uusia elämäntapoja digitaalisessa yhteiskunnassa.

YHTEISÖLLISYYTTÄ VAI KILPAILUA?

Opiskelijat ovat joskus kysyneet minulta, löytyykö Suomesta edelleen vahva akateeminen yhteisö muualla kuin juhlapuheissa. He näkevät yhteisöllisyyden sijaan kovaa kilpailua tutkijoiden välillä, tiukkoja hierarkioita, niukkojen resurssien aiheuttamaa eripuraa ja paikallisten tutkijayhteisöjen ohentumista. 2020-luvun akateeminen yhteisöllisyys on liikkeessä eikä välttämättä tarjoa enää samalla tavalla resonanssia kuin aiemmin.

Kun tutkijoiden verkostot muodostuvat yhä enemmän globaalisti, akateeminen yhteisöllisyys saa uudenlaisia muotoja. Kotimaisten tieteellisten seurojen tai paikallisen tutkijayhteisön kanssa tehtävä yhteistyö ei välttämättä enää houkuttele samalla tavalla kuin kansainvälinen tutkimusyhteistyö. Kysymystä siitä, millä tavalla resonanssi voisi tapahtua etäyhteyksien kautta ja globaaleissa verkostoissa, on syytä tarkastella huolellisesti pohdittaessa tutkijan työn luonnetta 2020-luvulla.

Kiihtyvän yhteiskunnan ongelmia ei ratkaista palaamalla teknologisesti alkeellisempaan aikaan vaan etsimällä uusia elämäntapoja digitaalisessa yhteiskunnassa. Tekniikan tarkoituksena on auttaa ihmisiä, lisätä hyvinvointia ja mahdollistaa ympäristön kannalta kestävä elämäntapa, ei valjastaa meitä teknologian palvelijaksi.

Tutkijoilla on luonteva yhteiskunnallinen rooli kiihtyvän aikakauden kriittisinä analysoijina, havainnoitsijoina ja sanoittajina. Kyse on paitsi meidän omista työskentelyedellytyksistämme myös yhteiskunnan hyvinvoinnista ja tulevaisuuden suunnasta.

Tutkijoilla on kyky kuvitella utopioita, joissa ihmisellä on luonteva yhteys itseensä ja maailmaan. Tulevaisuuden ihanneyhteiskunnassa maailma on yhtä lailla liikkeessä mutta ei uupumusta aiheuttavassa ja ympäristöä kestävämmällä tavalla kuormittavassa kiihtyvyyden kierteessä. Aiempien vuosikymmenten utopiaa sellaisesta teknologisesti kehityksestä, joka tarjoaa ihmisille enemmän vapautta ja hyvinvointia, ei ole syytä myöskään kuopata. Vaikka teknologinen murros ei ole vielä johtanut tuohon tulevaisuuteen, se on silti mahdollinen. ▲

KUVA: LINDA TAMMISTO

JOHANNA VUORELMA on tutkijatohtori Helsingin yliopiston Eurooppa-tutkimuksen keskuksessa. Vuorelma antaa esseen viestikapulan Helsingin yliopiston yliopistonlehtori Liisa Niemiselle, joka kirjoittaa Acatiimin seuraavassa numerossa tutkimusetiikasta.

PETER MICKWITZ
Ordförande i Finlands PEN

Absolut yttrandefrihet?

En av den moderna yttrandefrihetens grundläggande texter är **John Miltons** *Areopagitica* från 1644. I denna pamflett argumenterar Milton för tolerans och yttrandefrihet. *Areopagitica*s inflytande har varit stort, bland annat syns spår av den i Förenta staternas konstitution och samma lands högsta domstol har flera gånger hävisat till Miltons text i sina domslut. Anmärkningsvärt är därför att Milton i slutet av *Areopagitica* skriver:

I mean not tolerated Popery, and open superstition, which as it extirpates all religions and civil supremacies, so it self should be extirpate.

Vad Milton i all enkelhet säger är att yttrandefrihet skall gälla alla utom katoliker, toleransen skall gälla alla utom dem. Varje fungerande samhälle består av gränser för vad man kan, får och bör göra som medborgare. Också demokratiska, vad vi kallar fria, samhällen har dessa gränser. Vi lever inte i ett naturligt och absolut fritt tillstånd, allt vi gör regleras av lagar och regler, skrivna och oskrivna, som vi själva genom olika processer skapar.

Inte heller yttrandefriheten är en naturlag som är oberoende av oss och som vi därför kan hänvisa till som någonting absolut och oförän-

derligt. Yttrandefrihet är en diskussion om vad yttrandefrihet skall vara; en diskussion som i sig hela tiden förändrar hur yttrandefrihet definieras. Det har aldrig funnits och kommer aldrig att finnas absolut yttrandefrihet, det har aldrig funnit ett samhälle som inte skulle ha satt gränser för vad som kan eller får yttras

Det är mot denna bakgrund vi bör läsa Miltons pamflett. För honom var dessa gränser

sådana att yttrandefrihet inte gällde katoliker. Vilket är fel kan man tycka. Men det betyder inte att vi kan känna oss nöjda med hur mycket bättre vi själva är än Milton, för även vi och vårt samhälle har gränser för yttrandefrihet. Vad som därför är viktigt är att frågan hålls öppen: vad

yttrandefrihet är, vilka gränser för yttrandefriheten vi vill ha, är en ständigt pågående diskussion som i sig kräver yttrandefrihet.

Själv vill jag ha en öppen och tolerant yttrandefrihet och arbetar för det. Men inte ett ögonblick tror jag att jag i mitt arbete kan hänvisa till en natur – eller annan absolut lag som en gång för alla definierar vad yttrandefrihet är. Yttrandefrihet är någonting ständigt föränderligt som det är ytterst viktigt att vi alla är med om att forma. ▲

**Det har aldrig
funnits och
kommer aldrig
att finnas absolut
yttrandefrihet.**

Miten tutkimusrahoituksen kasvutavoitteet saavutetaan, Matias Mäkynen?

Suomen tavoitteena on nostaa tutkimuksen ja kehityksen rahoitus neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteen saavuttamiseen tarvitaan myös yritysten rahoja.

JUHA MERIMAA

SAMULI SKANTSI

Kasvutavoitteen asetti Parlamentaarin tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan (TKI) työryhmä. Vuonna 2020 rahoituksen suhde oli noin 2,9 prosenttia bruttokansantuotteesta. Kyseisen vuoden luvuilla laskettuna nousua tarvittaisiin yli 2,6 miljardia euroa. Miten tämä on käytännössä tarkoitus toteuttaa, työryhmän puheenjohtaja Matias Mäkynen (sd.)?

Kun tarkastellaan tutkimukseen ja kehitykseen käytettävää rahaa, hyvä nyrkkisääntö on, että yksi kolmannes rahasta tulee julkiselta sektorilta ja kaksi kolmannesta yrityksiltä.

Tällä hetkellä julkinen sektori käyttää tutkimukseen ja kehitykseen noin 0,95 prosenttia bruttokansantuotteesta. Tämä tulisi siis nostaa noin 1,33 prosenttiin. Pääsimme tätä kohti kevään kehysriihessä, jossa vältimme tutkimukseen ja kehitykseen kohdistuvat leikkaukset. Saimme myös nostettua julkista tutkimus- ja kehitysrahoitusta (t&k) 350 miljoonalla eurolla.

Tänä syksynä on tarkoitus säätää t&k-rahoituslaki, joka velvoittaisi hallituksia nostamaan tutkimuksen ja kehityksen rahoitusta 200 miljoonaa euroa vuosittain vuoteen 2030 saakka. Näin pääsisimme toivotulle tasolle.

Entä miten varmistatte, että yritysmaailma nostaa omaa osuuttaan vastaavalla tavalla?

Yritykset tekevät omat päätöksensä, mutta elinkeinoelämä vaikuttaa hyvin sitoutuneelta tavoitteeseen. Esimerkiksi Elinkeinoelämän keskusliitto ja Teknologiateollisuus ovat ilmoittaneet tukevansa tavoitetta. Valtio myös tukee yritysten t&k-investointeja verohelpoituksilla. Kevään kehysriihessä niistä päätettiin jo sadan miljoonan euron edestä.

Erilaisia lupauksia tutkimusrahoituksen noususta on tehty aiemminkin. Esimerkiksi vuoden 2010 yliopistolaisissa yliopistojen rahoitus sidottiin indeksiin, jonka piti turvata niiden rahoitus. Sittemmin indeksi ensin jäädytettiin, sitten puoli-

tettiin ja lopulta unohdettiin kokonaan. Mikä takaa, etteivät lupaukset jää tällä kertaa tyhjiksi puheiksi?

Tämä on relevantti huoli, mutta itse olisin luottavainen. Parlamentaarin työryhmä oli lopputuloksissaan yksimielinen, joten vaalituloksen ei pitäisi vaikuttaa asiaan.

Lisäksi investointi tutkimukseen ja kehitykseen on taloustieteen mukaan viisain mahdollinen sijoitus. Jos haluamme pärjätä kansainvälisessä kilpailussa, meidän on pakko nostaa tutkimuksen ja kehityksen rahoitus kilpailevien maiden tasolle. Muuten meiltä loppuvat osaaajat ja investoinnit.

Valtion t&k-rahoituksen on siis tarkoitus kasvaa jatkossa 200 miljoonalla eurolla vuosittain. Miten rahat tullaan jakamaan yliopistojen, tutkimuslaitosten ja muun julkisrahoitteisen tutkimuksen kesken?

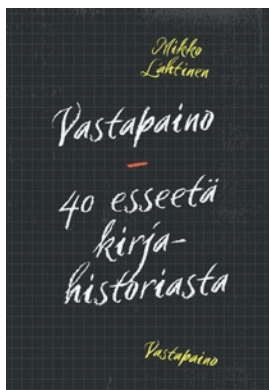
Selvitämme asiaa parhaillaan parlamentaarisessa komiteassa. Lausuntokierros asiasta on juuri päättynyt. Uskoisin, että päätöksiä syntyy viimeistään alkuvuodesta. Itse näkisin keskeisimpinä kolme asiaa. Ensinnäkin meidän pitää varmistaa, että voimme kouluttaa osajia tulevaisuutta varten. Toiseksi yritysmaailman tulisi investoida tutkimukseen ja kehitykseen muutenkin kuin pelkkää vientiä ajatellen. Kolmanneksi akateemisen perustutkimuksen rahoitus täytyy turvata. ▲

FOR ENGLISH SPEAKING READERS

bruttokansantuote	gross domestic product
tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta	public research, development and innovation
kehysriihi	government discussion on spending limits
elinkeinoelämä	business, economy
verohelpotus	tax relief
lausuntokierros	round of consultation
tutkimusrahoitus	research funding

Inspiraatio

Kirja

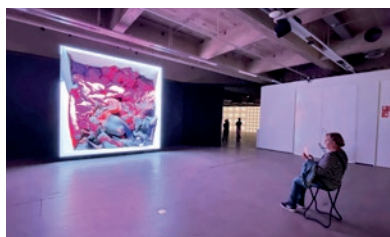
Mikko Lahtinen, 40 esseetä kirjahistoriasta. Vastapaino 2022. 296 s.

Miksi tehdä teos kirjoista, jotka tiede- ja tietokirjakustantamo on aiemmin julkaissut? Yksi syy on, että kulkuskulttuurissa kirjatkin ovat kertakäyttökamaa, jotka lukemisen jälkeen heitetään pois ja unohdetaan.

Ihmistieteelliset ja filosofiset opukset eivät vanhene. Vastapainon julkaisuluettelosta löytyy paljon klassikkoja, kuten Foucaultia, Freudia, Bourdieuta, Weberiä, Barthesia, Heideggeria, Rousseautta sekä Marx & Engelsiä. Myös kääntäminen saa ansaitsemaansa huomiota. Käännöksissä tekstin merkitykset pitää osata hahmottaa ja ymmärtää omassa ajallisessa ja paikallisessa kontekstissaan ja tämän pohjalta luoda sujuvalukuinen käännös. Paikoin esseekokoelma on hieman luettelomainen. Onneksi Lahtinen on upottanut sekaan avartavia pohdintojaan kirjallisuudesta, filosofiasta, tieteestä sekä yliopistosta.

Pekka Wahlstedt

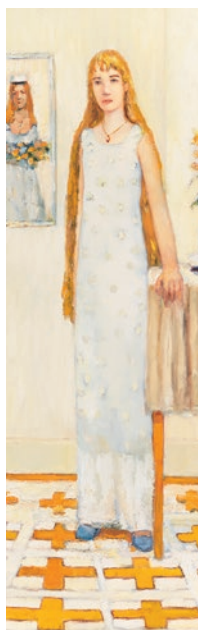
2 x näyttely

Ihmisen ja luonnon yhteiselo

Teknologia ja tekoäly nähdään joskus uhkana ihmisyydelle. Tässä näytteessä ne avautuvat useimmiten mahdollisuutena. 16 kansainvälisen nykyaiteilijan näyttely käsittelee esimerkiksi sattumanvaraisen DNA:n käyttöä 3D-teosten tuotannossa, luonnon ja rakennetun ympäristön suhdetta ja lisättyä todellisuutta – ihmisen, teknologian ja luonnon välistä monisyistä vuorovaikutusta.

Espoon Modernin taiteen museon Emman Nykyaikaa etsimässä -näyttely 15.1.2023 asti.

Tiede ja auktoriteetit läsnä

Viggo Wallensköldin öljy- ja akryylimaalauksia sekä piirroksia esittelevä näyttely jakaantuu kuuteen toisiinsa liittyvään teemaan, joista yksi on tiede. Teokset tutkivat usein ihmistä, jossa yhdistyvät eri ikäkaudet, sukupuolet ja historialliset aikakaudet. HAMissa on esillä yli sata taiteilijan teosta eri kokoelmista. Tämän vuoden ajan museossa voi nähdä myös kiinnostavan Tove Jansson -näyttelyn, joka kertoo taiteilijan tuotannosta ja elämästä.

Helsinki Art Museum HAM: Viggo Wallensköld 12.3.2023 asti.

Musiikki

Tiede musiikin takana

Musiikki vaikuttaa aivojen toimintaan ja tunteisiin, ja sillä on uskomaton voima. Musiikkitieteen professori listasi musiikkivinkit eri tunnetiloihin.

1 Mielen ja kehon aktivointiin ja iloisen mielen saavuttamiseen nopeaa afrokuubalaista musiikkia, esimerkiksi **Michel Camilon** *Why Not?*. Monitasoinen rytmien rakenne aktivoi aivojen liike- ja mielihyvääalueita ja pistää liikkumaan musiikin tahdissa.

2 Keskittyneeseen tilaan pääsemiseksi rauhallista barokkimusiikkia, esimerkiksi **J. S. Bachin** Goldberg-variaatioita **Glenn Gouldin** esittämänä. Musiikin rauhalliset, hienovaraiset nyanssit auttavat sulkemaan muun maailman mielemme ulkopuolelle.

3 Meditatiivisen mielentilan saavuttamiseksi minimalistista musiikkia, vaikkapa **Philip Glassin** tai **Steve Reichin** tuotantoa. Musiikin toistuvat elementit voivat auttaa saavuttamaan transsia lähentelevän mielentilan.

4 Surullisten emootioiden kokemiseen argentiinalaista tangoa, vaikkapa **As-tor Piazzollan** *Adiós Nonino*. Musiikissa on voimakkaita kontrasteja ja jännitteitä, jotka koskettavat mielemme syvimpiä sopukoita.

5 Nostalgian kokemiseen 1970-luvun rockia, esimerkiksi Eaglesin *Hotel California*. 15–20-vuotiaana kuunneltu musiikki jättää meihin usein pysyvimmän jäljen.

Musiikkitieteen professori Petri Toiviainen, Jyväskylän yliopisto. Toiviainen johtaa Suomen Akatemian Monitieteisen musiikintutkimuksen huippuyksikköä.

Tutkija voi muuttaa maailmaa myös yrittäjänä

Varovaisuudelle ja varmistelulle ei ole tilaa, jos aikoo hypätä tutkijasta yrittäjäksi, toteaa lääketieteellisten biomateriaalien tohtori Suvi Haimi.

MINNA TAKKUNEN

SABRINA BQAIN

Maailma muuttuu nopeimmin menestyksellisen liiketoiminnan keinoin. Näin ajatteli biohajoavia pakkausmateriaaleja kehittäneen Sulapacin perustaja ja toimitusjohtaja **Suvi Haimi** päättäessään lähteä yrittäjäksi.

”Jos aikoo luoda jotain uutta, omaan ajatteluun pitää luottaa yrittäjänä vielä enemmän kuin tutkijana. Jotta voisi luoda kannattavaa liiketoimintaa uudesta innovaatiosta, riskijä pitää myös uskaltaa ottaa eri tavalla kuin tutkijamaailmassa on tottunut”, hän sanoo.

Haimi ei pelkää, että hänen roolinsa yrittäjänä ja tohtorina olisivat ristiriidassa.

”Päinvastoin, tutkijan tausta tukee päätöksentekoa silloin, kun johtopäätöksiä täytyy teh-

dä vajavaisen tiedon perusteella. Tieteeseen ja tutkimukseen nojaava maailmankatsomus on edelleen iso osa ammatillista identiteettiäni ja yksi Sulapacin liiketoiminnan peruspilareista.”

YRITTÄJÄ VOI VALITA TAISTELUNSA

Vuonna 2008 tohtoriksi väitellyt Haimi tietää, että tutkimustyössä kertyvät taidot ja tiedot ovat sovellettavissa yrittämiseen.

”Sinnikkyys, epävarmuuden sietokyky, rahoituksen hakeminen”, hän luettelee.

Tutkimustyölle ja yrittämiselle on yhteistä myös kokonaiskuvan hahmottaminen sekä taito käyttää syvällistä tietoa ongelmanratkaisuun.

Haimi painottaa, että yrittäjänä voi valita, millaisia ongelmia tahtoo ratkaista. Kaupallisuus ei ole hänelle ongelma, pikemminkin mahdollisuus. Startup-yrittäjänä Haimille oli toki tuttua rahoituksen löytämisen vaikeus.

”Epävarmuus tutkijana rahoituksen saamisessa oli paljon sietämättömämpää. Akateemisessa maailmassa on pienestä kiinni, mitä tutkimushankkeita rahoitetaan ja mitä ei. Meritoituneiden tutkijoiden hyvänlaatuistakin tutkimusta voi jäädä rahoittamatta huonon ajoituksen vuoksi. Rahoitettavien aihepiirien painotukset vaihtuvat parin vuoden välein.”

HAUTOMO EI AUTA YRITTÄJÄÄ

Haimin opiskeluaikana 2000-luvun alussa yliopistossa ei juuri puhuttu yrittäjyydestä.

”Sitä pidettiin ylirohkeana tai sitä tarjottiin lähinnä silloin, jos muiden vaihtoehtojen kanssa sujui huonosti.”

Nyt akateemisilla organisaatioilla on innovaatiokeskuksia, joihin houkutellaan mukaan yrityksiä. Haimi ei usko, että hautomoista on yrittäjälle hyötyä perustamisvaiheessa.

”Yrityksissä ei ole vapaamatkustajille paikkoja. Ellei yliopisto tuo yritykselle rahoitusta, sijoittajaverkostoa tai muuta konkreettista, innovaatiokeskukselle ei ole yrittäjän näkökulmasta tarvetta.”

Yliopistojen korkea omistususuus startup-yhtiössä ilman konkreettista lisäarvoa vaikeuttaa rahoituksen saamista isoilta kansainvälisiltä pääomasijoittajilta. Se hidastaa yhtiön kansainvälistymistä.

”OLEN HYVÄ LÖYTÄMÄÄN KULMAPALAT”

Yrittäjäksi ryhtyminen on ollut Haimille samalla liiketoiminnan koulutus. Yritystoiminnan terminologia, lainsäädäntö ja lobbaa-

minen ovat vaatineet opettelemista. Haimi muistuttaa, että yrittäjäksi ryhtyvän tutkijan ei tarvitse olla kaupallistaja, ellei hän itse niin halua. Olennaista on ymmärtää, millaisia osajia hän tarvitsee ympärilleen.

Haimi kuvaa itseään palapeliin sopivien palojen löytäjäksi. Näihin Sulapacissa kuuluvat esimerkiksi riskejä laskevat asiantuntijat.

”Olen hyvä löytämään palapelin kulmapalat. Niiden varaan on helpompi rakentaa.”

Haimille on ominaista kulkea omia polkujaan ja testata eri vaihtoehtoja, myös työn ulkopuolella. Hän kertoo naurahtaen tilanteesta, jossa oli kuskina.

”Yksi kyydissä oleva työkaverini ihmetteli, että miksi sinulla Suvi on navigaattori päällä, kun ajat näköjään kuitenkin omia reittejäsi.”

Perille voi päästä montaa tietä. Ison tavoitteen on pysyttävä, mutta se, miten tavoitteen saavuttamiseen päästään, vaihtuu ja muuttuu kaiken aikaa.

”Tekemistä voi korjata matkan varrella. Maalaisjärjen käyttö on sallittua.”

TINKIMÄTTÖMYTTÄ TÄRKEISSÄ ASIOISSA

Sulapacilta kului viisi vuotta muovin korvaajan kehittämiseen. Yrityksen pakkausmateriaali on biohajoavista materiaaleista valmistettu,

Suvi Haimi

lääketieteellisten biomateriaalien tohtori, Sulapacin perustaja ja toimitusjohtaja

Syntynyt: 1981 Tampereella

Harrastukset: sienestys, marjastus, perheen kanssa ulkoilu, lasten harrastukset

Perhe: puoliso, 2- ja 9-vuotiaat lapset

► Sulapacin perustaja ja toimitusjohtaja Suvi Haimi sanoo, että yksikin kannustaja riittää päätökseen silloin, kun tutkija heittäytyy yrittäjäksi.

vettä kestävä sekä elintarvikkeille ja kosmetiikalle soveltuva.

”Joku ehdotti pakkaukseen muovikalvon laittamista, mutta se oli meille ehdoton ei.”

Kiinnostus kestäviin ratkaisuihin oli koko yrityksen perustamisen alkusysäys. Haimia askarrutti, miksi maailma hukkuu muovirokkaan, vaikka vaihtoehtoja olisi.

Kysymys yhdisti Haimia ja **Laura Tirkkonen-Rajasaloa**, jonka väitöskirjan Haimi ohjasi. Kaksikko päätyi perustamaan Sulapacin.

Perustajatiimiin liittyi myös biohajoavan puukipsin keksinyt **Antti Pärssinen**. Hänkin on taustaltaan biomateriaalien tutkija.

Tinkimättömyydestä huolimatta Sulapacissa on kyse voittoon pyrkivästä liiketoiminnasta. Yritys tarvitsee menestyäkseen globaaleja brändejä, jotka ovat valmiita investoimaan kestäväan kasvuun.

”Mikään hyväntekeväisyyslaitos tämä ei

ole. Rahoittajat kannattaa valita siten, että heidän kanssaan on yhteiset arvot.”

Sulapacin perustajat tekivät neljä vuotta järjestelmällistä työtä sen eteen, että saivat asiakkaakseen Chanelin. Kansainvälisellä muoti- ja kosmetiikkakonsernilla oli tiukat laatuvaatimukset, eikä yritys antanut nimeään helposti kumppanien käyttöön. Nyt klassikkobrändi on yksi Sulapaciin sijoittaneista yhtiöistä.

YKSIKIN KANNUSTAJA RIITTÄÄ

Rohkaisevalla esikuvalla tai kannustajalla on usein ratkaiseva merkitys päätöksessä ryhtyä yrittäjäksi. Haimin tapauksessa tärkeitä katalyyttejä ovat olleet esimerkiksi hänen biokeemistititinsä **Marja-Liisa Huhtala**, joka on tohtori ja niin ikään yrittäjä, sekä professori **Dirk Grijpma**. Haimi työskenteli hänen tutkimusryhmässään Hollannissa valmistumisen jälkeen.

”Jotta voisi luoda kannattavaa liiketoimintaa uudesta innovaatiosta, riskejä pitää uskaltaa ottaa eri tavalla kuin tutkijana on tottunut.”

Biokemian opiskelu oli luonnollinen jatkumo bioanalytiikan opinnoille. Kaavailut lääkäriksi opiskelemisesta tyssäsivät neulakammoon, mutta molekyylitason maailma vei mukanaan. Haimi kannustaa kuuntelemaan itseään isojen päätösten edessä.

”Jos yrittäjyys ei tunnu omalta, ei siihen pidä ryhtyä. Tärkeintä on löytää omalle persoonalle sopiva työ. Vaikka tähän matkaan mahtuu paljon epäonnistumisia ja harmaita hetkiä onnistumisten lisäksi, päivääkään en haluaisi vaihtaa pois.”

Yrityksen johtaminen on kuitenkin tehnyt

Haimille selväksi sen, että hänen on muistettava pitää kaiken keskellä huolta itsestään.

”En ole ihan työnarkomaani, mutta minun oli vaikeaa pitää lomaa jo silloin, kun olin tutkija”, Haimi kiiruhtaa pehmentämään.

Moni on yrittäjästä riippuvainen. Kuvaavaa on, että Haimilla on lompakossaan johtoryhmän jäsenten puolisoiden puhelinnumeroita. Yhteydenpitoa tarvitaan, jotta ihmisten jaksamisesta voidaan huolehtia.

Hyviä herättäjiä Haimille ovat lapset.

”He vaativat läsnäoloa. Kaksivuotiaani sanoo aina, että nyt äiti puhelin pois.” ▲

Tapahtumajärjestäjän unelma

Kokoukset - Koulutukset Konferenssit - Juhlat

Monipuoliset palvelut järven rannalla

15 minuuttia lentokentältä, puoli tuntia Helsingin keskustasta

Kirkkotie 36, Tuusula
www.gustavelund.fi

09-273 7555
sales@gustavelund.fi

”Ehtisitkö kommentoida?”

Yliopisto brändää itseään tutkijan kautta.
Mutta sisältyykö mediaesiintyminen
tutkijan tehtäviin?

TERHI HAUTAMÄKI

PETRA ANTILA

Puoli neljältä perjantai-iltapäivänä tulee toimittajan pyyntö: voisitko perehtyä tähän tutkimukseen ja kommentoida juttua varten? Ei tarvitse tänä iltana, mutta jos lauantaihin puoleenpäivään mennessä?

Tällainenkin pyyntö on tullut **Tuija Saresmalle**. Hän on dosentti ja yliopistonlehtori Jyväskylän yliopistossa sekä kysytty asiantuntija mediassa.

”Silloin oli pakko sanoa, että ei tule kauppaja. Jos aiot kirjoittaa tutkimuksesta, lue se itse ja tee itse johtopäätökset”, Saresma toteaa.

Pääosin Saresmalla on hyviä kokemuksia mediasta. Hän tutkii vihapuhetta, naisvihaa, rodullistamista ja rasismia. Haastattelujen antaminen ja keskusteluun osallistuminen somessa ovat hänen mielestään tärkeitä asioita, vaikka aiheet herättävät myös vihapalautetta.

”Vaikka ajattelen, että kohut eivät minua hetkauta, kyllä ne taitavat hetkauttaa. Joskus

joutuu yötä myöten ja viikonloppuna siivoilemaan Twitteristä pahimpia kommentteja.”

Saresma on varannut työsuunnitelmassaan yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistumiseen viisi prosenttia työaikaansa. Silti mediaesiintymiset tihkuvat kokonaistyöajan ulkopuolelle.

”Jos media kiinnostuu aiheistani, minulla on velvollisuus puhua. Olen kuitenkin nykyisin aika tarkka siitä, mihin suostun.”

YLIOPISTO KANNUSTAA VIESTIMÄÄN

Yliopistot luovat julkisuuskuvaansa tutkijoiden kautta. Lappeenrannan–Lahden teknillisen yliopiston (LUT) brändi- ja viestintäjohtaja **Liisa Kuvaja** sanoo, että viestinnän tavoitteena on nostaa esille sekä LUTin tutkimusta ja tutkijoita että LUTia yliopistona. Parhaiten se tapahtuu tutkijoiden itsensä kertomana, minkä vuoksi viestintään kannustetaan kaikkia.

Viestintä on muun muassa järjestänyt koulutusta Twitterin ja LinkedInin käytöstä ja auttanut tutkijoita valmistautumaan haastatteluihin. Kuvajan mukaan LUT ei ohjeista, mitä tutkijoiden tulisi kertoa.

”Toimimme muita arvostaen ja kunnioittaen emmekä suvaitse vihapuhetta, syrjintää, häirintää tai väkivaltaa. Kaikki, mikä edistää näiden tavoitteiden eteenpäin viemistä, on erittäin suotavaa. Sitä, mikä ei edistä, tulisi harkita tarkkaan.”

Entä saako yliopistoa kritisoida?

”Missä tahansa organisaatiossa on hyvää mieltä, onko työnantajan kritisointi julkisesti kovin rakentavaa. Lainkin mukaan työntekeillä on lojaliteettivelvoite. Se ei tarkoita, ettei kritiikkiä saisi esittää, mutta kritiikin tulee olla reilua ja asiallista.”

ONKO TUTKIJAN SANA VAPAA?

Emeritusprofessori **Jukka Kekkonen** kirjoitti *Journalisti*-lehdessä elokuussa, että yliopistojen viestinnän julkilausumattomaksi tavoitteeksi on asetettu ”positiivisuus”. Hänen mukaansa viestintä pyrkii ohittamaan tutkijoiden tuottamia kriittisiä mielipiteitä.

Acatiimin haastattelemat tutkijat eivät ole kokeneet ohjailua.

Helsingin yliopiston viestinnän professorin **Esa Väliwerosen** eräässä tutkimuksessa tosin selvisi, että tutkimuslaitoksessa ei haluttu tutkijoiden nostavan esiin tiettyjä poliittisesti kiistanalaisia asioita. Yliopistossa hän ei ole törmännyt tällaiseen.

Yliopistojen viestintä on kyllä Väliwerosen mielestä muuttunut aktiivisemmaksi. Osa tutkijoista kaipaakin apua tutkimuksestaan kertomiseen.

”Siitä on tullut myös markkinointihenkilöitä brändiviestintää, ja sitä kaikki tutkijat eivät koe itselleen sopivaksi.”

Väliwerosen mukaan osa tutkijoista voi arkailla mediaa siksi, että he pelkäävät väärinymmärryksiä tai asiansa yksinkertaistamista – tai mitä kollegat ajattelevat.

Mediassa esiintyminen ei Väliwerosen mielestä ole joka tutkijan velvollisuus. Itse hän kuitenkin kokee, että se myös antaa jotain.

”Kun perehdyin ajankohtaiseen asiaan, siitä voi löytää uutta näkökulmaa omaan tutkimukseen.”

APUA VAI RAJOITTEITA?

Maailmanpolitiikan lehtori **Matti Ylönen** Helsingin yliopistosta on haastateltavana keskimäärin kerran kuussa. Hän sanoo, että tutkimusmaailmassa kilpailu huomiosta on kiihtynyt. Paine tietynlaiseen viestintään tulee lähinnä rahoittajilta.

”Nykyisin korostuu poliittisten täsmäratkaisujen tarjoaminen. On hyvä, että tutkijat osallistuvat myös tähän, mielestäni yhteiskuntatieteiden tärkein vaikuttavuus on kuitenkin se, että ne tarjoavat laajoja selitysmalleja maailmasta.”

Ylönen ei itse ole kokenut, että yliopisto ohjaisi tutkijoiden viestejä. Tampereen yliopistofuusion aikaan hänen mielestään kuitenkin

”Somen myötä portinvartijoiden ote höltyy väistämättä. Tutkijat saavat viestiään läpi myös ilman instituution omia kanavia.”

siirtokunnista
suurvallaksi
632 sivua
värikuitus
ovh. 32,00€

Amerikan Yhdysvaltojen historia

ARI HELO

NYT KIRJAKAUPOISSA!

näkyi, kuinka julkisista narratiiveista käytiin kamppailua yliopiston sisällä.

”Seurasin kamppailua vain sivusta, mutta siinä näkyi vastakkainasettelua tutkijayhteisön enemmistön ja yliopiston hallinnon viestintätavoitteiden välillä.”

Saresma on ollut tyytyväinen yliopiston viestinnän apuun. Viestinnän asiantuntijat paitsi editoivat ja julkaisevat tutkijoiden tie-

dotteita, myös ehdottavat hyviä tiedotteiden aiheita. Viestintä on ollut tukena myös silloin, kun työstä on tullut ikävää palautetta.

”Toki viestintä myös päättää, mitä laitetaan isompaan levitykseen. Mutta somen myötä portinvartijoiden ote höltyy väistämättä. Tutkijat saavat viestiään läpi myös ilman instituution omia kanavia.” ▲

Yhteiskunnallinen vuorovaikutus

YHTEISKUNNALLINEN VUOROVAIKUTUS on yliopistoille määritelty kolmas tehtävä. Tieteentekijöiden erityisasiantuntija **Maija Mattila** sanoo, että jos tutkija kommentoi tutkimusalaansa julkisuudessa, kyse on työtehtävästä eikä vapaa-ajasta. Siksi yhteiskunnalliselle vuorovaikutukselle täytyy varata riittävästi työaikaa.

Yhteiskunnallinen vuorovaikutus tulisiikin työsuhteisilla kirjata osaksi työsuunnitelmaa.

Tieteentekijät suosittelee, että tutkijoille maksettaisiin mediaesiintymisistä ja valmistelusta palkkio sekä lisäksi matka- ja päivärahat.

”Tämä on erityisen tärkeää apurahalla oleville tutkijoille, koska apuraha ei tyypillisesti kata tällaista toimintaa.”

Haastatteluista maksaminen ei kuulu uutisjournalismin käytäntöihin. Monet mediat ovat linjanneet tämän näkyvästi. Maksaminen tietuille haasteltaville voisi herättää epäilyksiä siitä, ohjaillaanko julkista keskustelua ostamalla tiettyjä mielipiteitä.

Yle maksaa radio- ja televisioesiintymisistä Yhtyneet-sopimuksen mukaan. Palkkiota ei makseta, jos henkilö kommentoi virkaansa tai toimeensa liittyviä asioita uutisluonteisista aiheista tai esiintyy poliittisissa ohjelmissa.

Ostovoima on heikkenemässä

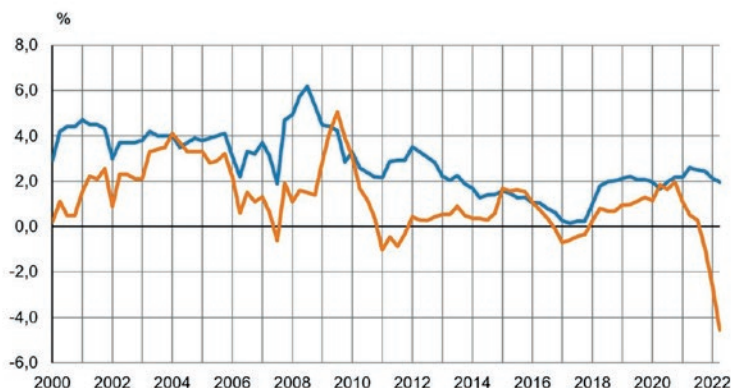
Palkansaajat elävät nyt tiukkoja aikoja. Tämän vuoden palkantarkistukset olivat yliopistosektorilla maltilliset, ja kuluttajahinnat nousevat nopeasti. Siksi yliopistolaisten odotukset vuoden 2023 palkankorotuksista ovat korkealla.

Tummia pilviä palkansaajan horisontissa

SUOMALAISTEN PALKANSAAJIEN ostovoima on heikentynyt viimeisen vuoden aikana. Tilastokeskuksen tietojen mukaan palkansaajien reaaliensiot kääntyivät laskuun vuoden 2021 lopulla. Laskua voi kuvailla merkittäväksi, ja näin suurta reaaliensioden laskua ei ole tapahtunut tällä vuosituhanella. Negatiivinen kehitys kiihtyi vuonna 2022. Tammi-maaliskuun välillä reaaliensiot laskivat 2,7 prosenttia ja huhti-kesäkuun välillä 4,6 prosenttia edellisen vuoden vastaaviin ajankohtiin verrattuna.

Elämme keskellä poikkeuksellisia aikoja – kuluttajahinnat ovat nousseet ansiotasoa nopeammin ja maailman tapahtumat eivät ainakaan helpota tilannetta. Kuluttajahintojen vuosimuutos oli Tilastokeskuksen mukaan syyskuussa 8,1 prosenttia. Keskituloisen palkansaajan kukkarosta leikkaantuu Veronmaksajain keskusliiton arvion mukaan noin 900 euroa vuodessa.

Ansiotasoindeksi ja reaaliensiot 2000/1–2022/2, vuosimuutosprosentti

Työehtosopimukset ovat maltillisia

KUNTA-ALAN TYÖ- JA VIRKAEHTOSOPIMUS astui voimaan toukokuussa 2022.

Sen korotukset ovat maltillisia.

2023

- **Palkankorotukset vähintään 1,9 prosenttia.**
- **1. kesäkuuta yleiskorotus nostaa kaikkien palkkoja vähintään 1,5 prosenttia.**
- **1. kesäkuuta maksetaan paikallinen järjestelyerä, joka on 0,4 prosenttia Kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen (KVTES) palkkasummasta. Jos paikallisen erän jakamisesta ei päästä yksimielisyyteen, jakamisesta päättää työnantaja.**

Palkankorotusten perälauta: Jos teknologiateollisuuden, kemian perusteellisuuden sekä auto- ja kuljetusalan työehtosopimusten kustannusvaikutukset ylittävät Kunnallinen KVTESin 1,9 prosentin korotukset, ylimenevästä osuudesta 70 prosenttia lisätään yleiskorotukseen ja 30 prosenttia paikalliseen erään.

VALTION VIRKA- JA TYÖEHTOSOPIMUKSEN

palkkatarkkaisu on yleisen linjan mukainen. Maaliskuussa 2022 hyväksytty palkkatarkkaisu koostuu 1.6.2022 maksettavasta yleiskorotuksesta, jonka suuruus on 2,0 prosenttia. Palkkatarkkaisu vuodelle 2023 neuvotellaan syksyllä 2022. Sopimus on kaudelle 2022–2024.

2024

- **Palkankorotukset vähintään 1,9 prosenttia.**
- **1. kesäkuuta yleiskorotus nostaa kaikkien palkkoja vähintään 1,5 prosenttia.**
- **1. kesäkuuta maksetaan paikallinen järjestelyerä, joka on 0,4 prosenttia Kunta-alan yleisen virka- ja työehtosopimuksen (KVTES) palkkasummasta. Jos paikallinen erän jakamisesta ei päästä yksimielisyyteen, jakamisesta päättää työnantaja.**

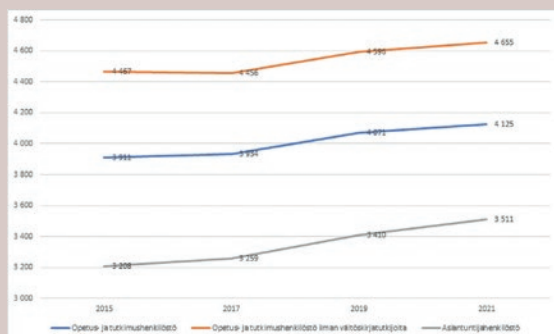
Palkankorotusten perälauta: Jos teknologiateollisuuden, kemian perusteellisuuden sekä auto- ja kuljetusalan työehtosopimusten kustannusvaikutukset ylittävät KVTESin 1,9 prosentin korotukset, ylimenevästä osuudesta 70 prosenttia lisätään yleiskorotukseen ja 30 prosenttia paikalliseen järjestelyerään. Jos paikallisesta järjestelyerästä ei päästä sopimukseen, puolet siitä lisätään yleiskorotukseen ja lopusta päättää työnantaja.

Neuvottelut yliopistojen ensi vuoden palkankorotuksista käynnistyvät loppiaisen jälkeen.

Miten parhaista työntekijöistä pidetään kiinni ja miten lahjakkuudet houkuteltaan alalle? Lue Sivistan puheenjohtaja Mari Wallsin ajatuksia sivulla 9.

Kansainvälistä keskitasoa

SUOMALAISEN PALKANSAAJAN mediaaniansiot olivat viimeisimpien tietojen mukaan 3 314 euroa. Akavan vuoden 2018 tietojen mukaan suomalaisten erityisasiantuntijoiden ostovoima on ollut kansainvälisessä vertailussa keskitasoa. Suomalainen asiantuntija on saanut ostettua tuloillaan suunnilleen saman verran kuin Ruotsin tai Tanskan kollega. Taulukossa korkeakoulujen kokoaikaisen henkilöstön keskiansiot 2015, 2017, 2019, 2021.

Tilastokeskuksen mukaan yliopisto-koulutuksen ja -tutkimuksen reaalisten käyttömenojen vuosimuutos on vaihdellut kymmenen vuoden aikana merkittävästi.

	Reaalisten käyttömenojen vuosimuutos (%)	Käyttömenot suhteessa bruttokansantuotteeseen (%)
2010	7,0	1,1
2011	2,9	1,2
2012	-3,1	1,2
2013	-1,9	1,1
2014	-1,4	1,1
2015	-2,2	1,1
2016	0,8	1,0
2017	0,0	1,0
2018	-1,2	1,0
2019	0,8	1,0
2020	3,0	1,0

PROFESSORILIITTO
PROFESSORFÖRBUNDET
FINNISH UNION OF UNIVERSITY PROFESSORS

Eurooppalaisten yliopistojen alkujuurilla & Vuoden Professorin julkistaminen

Torstai 12.1.2023 klo 14:00–14:50

Stage, Tiedekulma, Yliopistonkatu 4, Helsinki & Tiedetv:n YouTube-kanava

-
- 14:00 Tilaisuuden avaus
 - 14:05 Pariisin ja Bolognan yliopistojen myyttiset alkuvaiheet: miksi juuri Euroopassa?
Laura Kolbe, Euroopan historian professori, Helsingin yliopisto
 - 14:30 Vuoden Professorin 2023 valinnan julkistaminen
 - 14:50 Tilaisuus päättyy
-

Tervetuloa!

www.professoriliitto.fi

Milloin yliopistolainen on jäävi?

Läheinen tieteellinen yhteistyö tai ystävyys voi aiheuttaa jääviyden. Myös kiistat kollegan kanssa voivat olla perusteena esteellisyydelle.

 TERHI HAUTAMÄKI

Mitä jääviys tarkoittaa, Tutkimus-eettisen neuvottelukunnan pääsihteeri Sanna-Kaisa Spoof?

Yliopistoväkeä sitoo hallintolaki, jonka mukaan esteellisyyden aiheuttaa esimerkiksi lähisukulaisuus, muu läheinen suhde tai sidonnaisuus arvioitavana olevaan asiaan. Korkeakoulut ovat sitoutuneet myös hyvän tieteellisen käytännön ohjeisiin. Yliopistolaisten täytyy pidättäytyä tieteeseen ja tutkimukseen liittyvistä arviointi- ja päätöksentekotilanteista, jos on syytä epäillä heidän olevan esteellisiä.

Esihenkilö-alaissuhde tai läheinen tieteellinen yhteistyö voi aiheuttaa jääviyden. Mikäli professori toimii rahaston asiantuntijana, hänen pitäisi jäävätä itsensä, jos hänen oman opiskelijansa apurahahakemusta käsitellään.

”Oman esteellisyytensä joutuu arvioimaan itse.”

Voiko työkaveri olla jäävi arvioimaan toista?

Eri tieteenaloilla on toisistaan poikkeavia näkemyksiä siitä, millainen yhteistyö aiheuttaa esteellisyyden. Jollain tieteenalalla jo yhteis-

artikkeli tekee jääviksi arvioimaan kanssakirjoittajaa, toisella ei. Jos työkaverit ovat läheisiä ystäviä tai olleet hiljattain yhteisissä tutkimushankkeissa, se voi aiheuttaa jääviyden.

Vaikka tutkija ei omasta mielestään olisi puolueellinen, on tärkeää miettiä myös, miltä asia ulkopuolisesta näyttää. Itsensä jääväminen on järkevää, jos asia mietityttää. Läheisen suhteen ohella myös poleeminen suhde voi aiheuttaa jääviyden: se, että on ajautettu kiistoihin.

Millaisista esteellisyysepäilyistä liittoon tulee yhteydenottoja, OAJ:n lakimies Ira Hietanen-Tanskanen?

Kysymyksiä on tullut erityisesti rekrytointitilanteista. On hyvä muistaa, että esteellisyyden arviointi on aina henkilön itsensä velvollisuus. Esteellisyysperusteista säädetään hallintolaissa. Viime kädessä pelkkä mahdollisuus puolueettomuuden vaarantumiseen voi muodostaa esteellisyyden.

Miten kannattaa toimia, jos kokee, että rekrytoija tai arvioija on esteellinen?

Lähtökohtana on, että asianosainen itse tuo esiin kysymyksen esteellisyydestään. Jos näin ei tapahdu, on suositeltavaa ottaa asia heti esiin, kun epäily esteellisyydestä syntyy. Luottamusmiehet ja liiton juristit auttavat kaikissa asioissa, jotka liittyvät jäsenten työhön. ▲

The feeling of control helps supervisors keep going

University supervisor jobs present certain peculiarities that increase work strain. Some of these can be acted upon by one's self, but societal changes are also required.

MARIKA LEHTO ENGLISH TRANSLATION: MARKO SAAJANAHO

ISTOCK

The ability to influence one's own job, contact with upper management, and the interruptions caused by knowledge work. These are only a few of the aspects influencing how supervisors at Finnish universities experience their job. The pressure can manifest as insomnia or irritation, for example.

"The stress symptoms of researchers, teachers and other professionals would decrease if they were allowed to participate in the decision-making regarding their work", states neuroscientist **Minna Huotilainen** from the University of Helsinki.

CONTACT WITH UPPER MANAGEMENT NEEDS WORK

No joint research exists on the stress experienced by university supervisors. However, the effects of their working conditions can be

inferred through other sources. Issues related to the organisation of one's job emerge as the primary cause of stress.

According to **Marja-Liisa Manka**, docent of leading well-being at work at the Tampere University, the feeling of participation is one of the primary sources of well-being at work for employees and supervisors alike.

University work well-being surveys often indicate satisfaction with supervisory management but contact with upper management requires the most work.

"The feeling amongst the staff is that they have no say in the university's decision-making", Manka explains.

EMPATHY MUST HAVE LIMITS

Being able to make a difference in one's own job as well as the work community improves supervisor wellbeing in all fields. The acade-

mic world has its own peculiarities, which may cause a feeling of losing control.

Numerous fixed-term employment contracts tied to projects are signed at the universities. Moving from one job to another is not as simple as it might be in retail, for example, because the continuation of each project is tied to applying for and securing funding. This is inherently random and periodic. Increased competition and changing financial instruments serve to add to the uncertainty.

Matters outside a single person’s influence are particularly stressful to supervisors. The supervisor may be employed fixed-term as well, while also having to worry about the future of their subordinates.

Finnish Institute of Occupational Health research professor **Jari Hakanen** says supporting and helping others is good for one’s own career and well-being, but within limits.

“Others are more empathetic and suffer more from worrying about the well-being of others.”

University supervisors are also stressed by the effects of knowledge work. Email and various systems with their noise alerts interrupt workdays in other fields as well, but the situation has been exacerbated in academia by budget cuts. When the management’s budget is slashed, work previously done there trickles down to the teaching and research staff.

“If you no longer have a study coordinator, the student will email the professor whose inbox may already have 500 messages to respond to”, Huotilainen elucidates.

The fragmentation of daily work can be particularly stressful to university supervisors because their work requires focus. If there is no time for reading, writing, or research during the day, that work must be done in one’s free time.

“Getting to do things you find important can be rewarding. However, it also becomes stressful because that time could be used for recovering and everything else in life”, Hakanen says.

**CONSTITUTIONAL STRESS
IS A SOCIETAL ISSUE**

One piece of good news to university supervisors is the fact their job also includes many stress-reducing characteristics. For example, studies indicate that the opportunity to learn and create something new and work in an inspiring group benefits well-being at work. Despite the rewarding aspects of the job, the stress factors must also be addressed on both individual and societal levels. The demand for change must be directed correctly for different sources of stress.

“For example, the constitutional stress brought on by the funding system is a societal issue, not an issue for one individual or even one university.” ▲

**UNIVERSITY SUPERVISOR WORK
ALSO INCLUDES STRESS-REDUCING
CHARACTERISTICS**

*Factors causing harmful work stress
(% of respondents)*

Factors causing stress often or constantly.

Fixed-term employment	61%
Securing funding	56%
Contract extension uncertainty	56%
Workload	44%
Career progress issues	41%
Time limits/Deadlines	39%
Work interruptions	36%
Research	32%
Lack of recognition	28%
Management tasks	24%
Unrealistic expectations of others	23%
Lack of feedback	21%
Lack of control	19%
Demands of professional development	19%
Teaching	19%
Unclear work role	17%
Lack of guidance	17%
Workspace inadequacies	13%
Lack of academic freedom	11%
Students	8%

Source: 2019 FUURT member survey. The respondents are university researchers and teachers in various phases of their careers.

Maailmalta

Maailman yliopistot tukevat Ukrainan koulutusta

KORKEAKOULUT ympäri maailmaa ovat tukeneet Ukrainan yliopistoa, opiskelijoita, tutkijoita ja muita työntekijöitä Venäjän hyökkäyssodan alusta asti. European University Association EUA:n neuvosto on käynnistänyt useita toimenpiteitä Ukrainan yliopistojen tukemiseksi ja perustanut työryhmän maan yliopistosektorin sodanjälkeiseen elpymiseen. Monet yliopistot ovat tarjonneet akateemisen tuen lisäksi stipendejä, apurahoja tai ilmaista opetusta kotiseudultaan siirtymään joutuneille ukrainalaisille opiskelijoille. Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifi on sopinut Ukrainan opetusministeriön kanssa, että Suomessa suoritettut yliopisto-opinnot voidaan soveltuvin osin hyväksyä osaksi ukrainalaisia tutkintoja.

Tutkijoiden, opiskelijoiden Science for Ukraine -yhteisöryhmän missiona on tukea Ukrainan akateemista yhteisöä selviytymisessä, varmistaa Ukrainan tieteen jatkuvuus ja vahvistaa sen läsnäoloa kansainvälisellä tiedeareenalla. Ryhmä kerää tietoa käytännön tuesta, jota globaali tutkimusyhteisö tarjoaa ukrainalaisille tutkijoille ja opiskelijoille.

LÄHDE: EUA, ESU, Science for Ukraine

Energiakriisi ajaa yliopistoja ahdinkoon Puolassa

PUOLASSA YLIOPISTOT suunnittelevat siirtymistä verkkoluennoille ja tilojen käytön rajoittamista viikonloppuisin valtavien sähkön hinnan korotuksien takia.

Puola valmistautuu ennennäkemättömään energiakriisiin. Maan vanhimman yliopiston, Krakovan Jagiellonian yliopiston sähkölasku nousee ensi vuonna 700 prosenttia.

”Meidän on kehitettävä säästöohjelma mahdollisimman pian... mutta maksimaalisilla säästöillää emme kestä energian ja muiden laitosten hintojen nousun aiheuttamaa taakkaa ilman merkittävää tukien lisäystä”, Jagellon yliopiston rehtori **Jacek Popiel** sanoi.

LÄHDE: University World News

”Valtava helpotus”

BRASILIAN TIEDEYHTEISÖ on helpottunut presidentti **Lulan** voitosta. **Jair Bolsonaro**n seuraajan vaikutusmahdollisuuksia heikentävät kuitenkin horjuva talous, vihamielinen kongressi ja syvästi jakautunut väestö.

LÄHDE: Science

8%

Kansainvälisten opiskelijoiden osuus on kasvanut Saksassa tuon verran eli ennätyskorkealle. Maa on nyt neljänneksi kansainvälisin Yhdysvaltojen, Ison-Britannian ja Australian jälkeen.

LÄHDE: Times Higher Education

► FL, HM ja eMBA Minna Niemi-Grundström viettää vapaa-aikansa mieluiten perheen kanssa.

Kirjastot aallonharjalla

Nyt on kehitettävä palveluja, joilla tutkimusaineiston säilyminen varmistetaan, uudessa tehtävässään juuri aloittanut ylikirjastonhoitaja Minna Niemi-Grundström visioi.

PI MÄKILÄ

SAMULI SKANTSI

Kun työkenttänä on maan suurin monitieteellinen yliopistokirjasto, ylikirjastonhoitaja saa olla kehityksen eturintamassa.

”Se tekee tästä valtavan kiinnostavaa. Johtajan pitää olla hyvin perillä muun muassa uusista opetus- ja tutkimuskäytännöistä, teknologian tarjoamista mahdollisuuksista, teollisen kustannustoiminnan kehityksestä sekä lainsäädännön ja linjausten vaikutuksista toimintaan”, Helsingin yliopiston ylikirjastonhoitaja **Minna Niemi-Grundström** sanoo. Hän aloitti työnsä elokuussa.

Neljällä kampuksella ja verkossa toimivassa Helsingin yliopiston kirjastossa työskentelee noin 140 alan ammattilaista. Kirjasto on yksi yliopiston yhdeksästä erillislaitoksesta. Ylikirjastonhoitajana Niemi-Grundström vastaa toiminnan ja talouden johtamisesta, suunnittelusta ja kehittämisestä sekä henkilöstöjohtamisesta.

”Työ vastaa hyvin näkemystäni siitä, millaisessa tehtävässä haluan olla. Olen kiinnostunut uuden oppimisesta, ja tässä jos jossain on valtavasti mahdollisuuksia kehittää osaamistaan. Ylikirjastonhoitajana on mah-

dollisuus syventää asiakaslähtöistä palvelutoimintaa ja johtamista muuttuvassa toimintaympäristössä.”

Hän huomauttaa, että palvelujen kehittäminen on tiimityötä. Se nojaa paitsi ymmärrykseen asiakastarpeista myös monipuoliseen tietoon.

VAHVA IMU KIRJASTOMAAILMAAN

Kirjastoala on ylikirjastonhoitajalle tuttu jo opiskelua ajoilta. Hän valitsi aikoinaan sivuaineekseen kirjastotieteen ja informatiikan. Lisäksi hän työskenteli keikkaluonteisesti muun muassa kotikuntansa Loimaan kaupunginkirjastossa. Ala veti vahvasti puoleensa.

”Huomasin pian, miten monipuolinen toimiala on kyseessä. On esimerkiksi ollut hyvin mielenkiintoista seurata, miten digitaalista muutosta on viety kirjastoissa eteenpäin.”

MONIKULTTUURISUUS OPETTAJANA

Kirjastoalan ohella Niemi-Grundström kiinnostui myös muista kehittämistehtävistä. Hän työskenteli kymmenisen vuotta muun muassa tiedon-, laadunhallinnan ja operatiivisen toiminnan kehittämis- ja päällikkötehtävissä Nokialla. Kirjastoala sekä tutkimustyö vetivät

”Kirjastolla on merkittävä tehtävä avoimen tieteen, kuten avoimen julkaisemisen sekä tutkimusaineistojen hallinnan palvelujen tarjoajana.”

kuitenkin puoleensa. Sittemmin hän on työskennellyt Tampereen teknillisen yliopiston kirjastonjohtajana, Tampereen yliopiston kirjastonjohtajana sekä osa-aikaisena projektipäällikkönä Turun yliopiston kirjastossa.

Ennen Helsingin yliopistolle siirtymistään Niemi-Grundström toimi erikoistutkijana Tampereen yliopiston informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunnassa.

”Oikeastaan kaikki työkokemus on siivittänyt kohti nykyistä työtehtävääni. Nokialta opin paljon siitä, miten monikulttuurisessa työyhteisössä toimitaan ja miten tulevaisuutta rakennetaan. Olen ymmärtänyt ettei muutos ole itsetarkoitus.”

AVOIMEN TIETEEN EDISTÄJÄ

Niemi-Grundström uskoo, että kirjaston rooli muuttuu jatkossa entistä asiakaslähtöisemmäksi. Se vaatii ennakoivaa palveluiden rakentamista ja ajan hermoilla pysymistä.

”Tieteellisellä kirjastolla on jatkossakin tärkeä rooli yhteiskunnassa. Digitalisaatiokehitys on mullistanut kirjaston toimintaa monin tavoin. Kirjasto on jo pitkään ollut merkittävä digitaalisten aineistojen tarjoaja. Ylivoimaisesti suurin osa uusista hankittavista aineistoista on digitaalisessa muodossa.”

Digitalisaatio on monipuolistanut kirjaston asiakaspalvelua sekä oppimisen ja tutkimuksen tarjontaa. Myös tekoälyä on alettu hyödyntää yhä enemmän kirjaston prosessien ja palveluiden suunnittelussa. Tällä hetkellä kehitetään myös digitaalisten palvelujen edellyttämiä uudenlaisia tilaratkaisuja.

”Kirjastolla on merkittävä tehtävä avoimen tieteen, kuten avoimen julkaisemisen sekä tutkimusaineistojen hallinnan palvelujen tarjoa-

jana. Se on myös keskeinen toimija yliopistossa tuotettujen julkaisujen näkyvyyden ja saatavuuden edistäjänä. Näiden palvelujen kehittämiseksi tehdään aktiivista yhteistyötä myös kansainvälisten kumppanien kanssa.”

MUUTTUVASSA TIEYOYMPÄRISTÖSSÄ

Yliopistojen kirjastot ovat usein kulkeneet digitalisaation aallonharjalla.

”Iso osa aineistosta hankitaan digitaalisena, mutta se ei poista painettujen kokoelmien tarvetta. Meillä on edelleen paljon tieteenaloja, joissa painetut aineistot ovat keskeisiä lähteitä ja tutkimusaineistoja.”

Hän uskoo, että kirjastojen rooli vaatii jatkossa aiempaa enemmän tasapainottelua erilaisten palvelujen ja tarpeiden kesken.

”Digitaalisten palvelujen merkitys tulee kasvamaan. Tarvitaan uusia palveluja varmistamaan esimerkiksi tutkimuksessa syntyvien aineistojen säilymistä myös tulevaisuudessa.”

KIRJASTO EI TUNNE RAJOJA

Tiede ja tutkimustoiminta eivät noudata organisaatorajoja, joten kirjastolla on tarve tehdä aktiivista yhteistyötä yliopiston sisällä ja ulkopuolisten kumppanien kanssa. Kirjasto on kiinteästi mukana tukemassa tutkimuksen, opetuksen ja oppimisen ydinprosesseja.

”Tavoitteena on, että tieteellisessä julkaisu-toiminnassa siirrytään entistä vahvemmin avoimuutta tukeviin toimintamalleihin”, hän sanoo.

Niemi-Grundström huomauttaa, että asiakaslähtöisyys on kirjaston palveluille tärkeää.

”Pyrimme kasvattamaan asiakasymmärrystämme paitsi dataan perustuvalla analytiikalla myös aktiivisella yhteistyöllä asiakkaiden kanssa.”

Hän uskoo, että kirjaston tiloille, kokoelmille ja asiakaspalvelulle riittää tarvetta jatkosakin.

”Palvelut ovat vähemmän paikkaan sidottuja. Kirjasto tarjoaa asiakkaille tukea ja koulutusta muuttuvassa tietoympäristössä. Myös kirjaston palveluroolin laajentuminen luo tarvetta uudennaiselle osaamiselle. Tietoaineistokustannusten nousu on iso haaste, johon avoimen tieteen toimintamallit tuovat toivotavasti ratkaisuja.”

Siirtymä avoimeen julkaisemiseen ei toisaiseksi ole Niemi-Grundströmin mukaan tuonut muutosta, vaikka kustannusten painopiste on siirtynyt tilausmaksuista julkaisukustannusten maksamiseen. Kirjastoilla voi olla merkittävä rooli muutoksen mahdollistajana.

PELOTTOMASTI KOHTI TULEVAISUUTTA

Niemi-Grundström kertoo nauttivansa työsään erityisesti uuden kehittämisestä.

”Pidän siitä, että on monta rautaa tulella. Haasteitakin tässä työssä riittää. Yksi liittyy siihen, miten pystymme pitämään huolta voimavaroista, joilla kehitystä viedään eteenpäin.”

Kirjaston ydinrooli luotettavan tiedon tarjoajana ei ole muuttunut vuosien varrella. Toisaalta kirjasto on koko olemassaolonsa ajan kehittänyt palveluita uudennaisiin tarpeisiin.

Niemi-Grundström uskoo, että toimiala voi muuttua radikaalistikin.

”On mielenkiintoista nähdä, miten esimerkiksi siirtymä avoimeen julkaisemiseen etenee ja millä tavoin se vaikuttaa aineistojen hankintaan, kokoelmien kehittämiseen ja tarjottaviin palveluihin.”

Muuttui ala mihin suuntaan hyvänsä, murros ei uutta ylikirjastonhoitajaa pelota. Hän kuvailee itseään tulevaisuusorientoituneeksi.

”Pyrin löytämään positiivisia näkökulmia ja kehittymään aina eteenpäin. Tällaisesta asenteesta on varmasti hyötyä tehtävässä.” ▲

Yhteystiedot

PROFESSORILIITTO – PROFESSORSFÖRBUNDET

Rautatieläisenkatu 6
00520 Helsinki

Puheenjohtaja
Jukka Heikkilä
jups@professori.fi
puh. 045 657 5757

Varapuheenjohtaja
Eeva Moilanen
eeva.moilanen@professori.fi
puh. 050 305 667

Toiminnanjohtaja
Tarja Niemelä
puh. 050 340 2725

Järjestöpäällikkö
Raija Pyykkö
puh. 09 4250 7011

Työsuhdepäällikkö
Leevi Mentula
puh. 040 521 8319

Talousvastaava
Anne Lehto
puh. 09 4250 7013

Järjestösihteeri
Mia Rikala
puh. 09 4250 7012

Viestintäpäällikkö
Leena Kurkinen
050 531 5465

Liiton toimisto:
09 4250 700

Sähköpostiosoitteet:
etunimi.sukunimi@professori.liitto.fi
www.professori.liitto.fi

TIETEENTEKIJÄT – FORSKARFÖRBUNDET

Rautatieläisenkatu 6
00520 Helsinki

Puheenjohtaja
Maija S. Peltola

Toiminnanjohtaja
Johanna Moisio
puh. 020 758 9612

Edunvalvontajohtaja
Mia Weckman
puh. 020 758 9616

Lakimies
Salla Viitanen
puh. 020 758 9621

Talouspäällikkö
Sanna Hoikka
puh. 020 758 9613

Erityisasiantuntija
Maija Mattila
puh. 020 758 9618

Kehittämisasiantuntija
Ira Laitakari-Svård
puh. 020 758 9615

Viestintäpäällikkö
Eevastiina Aho
puh. 040 620 3136

Viestintäsuunnittelija
Milla Talassalo
puh. 050 337 0551

Jäsenpalvelut
jasenpalvelu@tieteentekijat.fi
arkisin klo 9–16 puh. 020 758 9619

Sähköpostiosoitteet:
etunimi.sukunimi@tieteentekijat.fi
www.tieteentekijat.fi

YLIOPISTOJEN OPETUSALAN LIITTO YLL – FÖRBUNDET FÖR UNDERVISNINGSEKTOREN VID UNIVERSITETEN YLL

Rautatieläisenkatu 6
00520 Helsinki

Puheenjohtaja
Santeri Palviainen
puh. 040 537 6211
santeri.palviainen@oulu.fi

Järjestötoiminnan assistentti
Rosa Hawela
puh. 020 748 9552
rosa.hawela@oaj.fi

Erityisasiantuntija
Hanna Tanskanen
puh. 020 748 9621
hanna.tanskanen@oaj.fi

Erityisasiantuntija
Pasi Repo
puh. 020 748 9719
pasi.repo@oaj.fi

www.yll.fi

ACATIIMI

Päätoimittaja
Johanna Hytönen
johanna.hytonen@otava.fi

Toimitus
Otavamedia Oy
Firdonkatu 2 T 151,
00015 OTAVAMEDIA
yrityksille.otavamedia.fi

Seuraa meitä somessa!

Sosiaalisessa mediassa jaamme ja
keskustelemme ajankohtaisista uutisista ja
ilmiöistä toimintaamme ja koulutusalaan
liittyen. Tule mukaan keskustelemaan!
Voit myös kysyä meiltä mieltäsi askarruttavia
kysymyksiä.

twitter.com/Tieteentek

[facebook.com/
tieteentekijoidenliitto](https://facebook.com/tieteentekijoidenliitto)

[linkedin.com/company/
tieteentekijat](https://linkedin.com/company/tieteentekijat)

[instagram.com/
tieteentekijat/](https://instagram.com/tieteentekijat/)

Apua kongressin hakemiseen?

Jyväskylä Convention Bureau auttaa kansainvälisen konferenssin tai kongressin hankkimisessa Jyväskylään.

Saat maksutonta ja puolueetonta asiantuntija-apua suunnitteluvaiheeseen, kuten hakumenettelyihin ja hakuvaiheen markkinointiin. Tietoa kongressijärjestäjille ja osallistujille **jcb.fi**.

Ota yhteyttä:

tytti.tyrvainen@jyvaskyla.fi • 050 311 8839 • jcb.fi

Jyväskylä
Convention Bureau

CONFERENCE EXCELLENCE

OAJ:n etu TaskuTurvaan:

tapaturman hoidon
ensimmäinen käynti
Pihlajalinnassa omaa
rahaa käyttämättä

Sattuiko tapaturma? Hoitoon TaskuTurva- sovellusta näyttämällä

OAJ on vakuuttanut jäsenensä Turvassa vapaa-ajan tapaturmavakuutuksella, joka korvaa tapaturman hoitokuluja. Nyt tähän merkittävään jäsenetuun on kytketty vielä lisäetuna. Tapaturmaan liittyvä ensimmäinen hoitolaitoskäynti Pihlajalinnassa sujuu OAJ:n jäseneltä omaa rahaa käyttämättä aina 250 euroon asti, kun näytät TaskuTurvasta OAJ:n suorakorvauskorttia. Mahdollisia isompia jatkotutkimuksia varten jäsenen on mahdollista saada maksusitoumus. Lähimmän Pihlajalinnan hoitolaitoksen löydät kätevästi TaskuTurvan kautta.

TaskuTurva on vakuutusyhtiö Turvan mobiilisovellus. Lataa omasi sovelluskaupasta, niin hoksaaat miten kätevä se on. Ei muuten maksa mitään.

Lue lisää edusta turva.fi/oaj

Hymyile,
olet
Turvassa.

Keskinäinen Vakuutusyhtiö Turva • turva.fi • 01019 5110

Tieteen päivät®
Vetenskapsdagarna

www.tieteenpaivat.fi

11. – 15.1.2023

Helsingin yliopiston Porthania ja Tiedekulma

ALKU BÖRJAN BEGINNING